

● **Intervjuer** | 24 Skolepolitikk fra alle kanter ● **Reportasje** | 28 Hele dager i Haugesund ● **Petit** | 32
Med nissemaske bak ryggen ● **Innspill** | 40 Bok versus skjerm ● **Rett på sak** | 46 Bærekraftige lærere

UTDANNING

10

10. SEPTEMBER 2021

utdanningsnytt.no

Kutt i videregående

Anita fikk dobbelt så mange elever

Regjeringen sulteforer fylkeskommunene, roper de rødgrønne. Mens høyresiden mener de har en feitere sparegris enn på lenge.

● Mindre tid til hver enkelt elev

Anita Grøtte Edland var kontaktlærer for 15 elever, men så måtte Rogaland fylkeskommune spare penger. Nå har hun ansvaret for 30.

Innhold

Aktuelt	4
Hovedsaken	10
Kort og godt	18
Savner ambisjoner for SFO	20
Lærerne sier ja til fysisk aktivitet	22
Stortingsvalget 2021	24
Heldagsskole i Haugesund	28
Friminutt	32
Glimt	33
På tavla	34
Innspill	36
Debatt	42
Kronikk	48
Minneord	51
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Stortingsvalget 2021: Skolepolitikk fra alle kanter

Høyre beskylder Arbeiderpartiet for å vingle i skolepolitikken. – Høyre tviholder på løsninger som ikke fungerer, svarer Ap. Frp vil gjøre det lettere å si opp lærere, og SV vil gi barna mer boltreplass.

● Petit

32

Bente Kampesveen skriver om hvordan en fireårings medbragte maske skapte en helt spesiell dag i barnehagen.

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Slår saman skule og skulefritidsordning

Bli med Utdanning til heildagsskule med mat og leksefri. Gjennom to år skal tilbodet prøvast ut ved Austrheim skole i Haugesund.

● Tallkrøll om lærere

Denne gangen handler kronikken om hvordan forskjellige lærerstatistikker gir ulikt inntrykk av kvalifikasjoner i skolen.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Kontaktinformasjon

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00
E-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Goddjent opplagstall
Per 1. halvår 2020: 168 193

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.
Trykk: Ålgård Offset

Annonsekontakt

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
mj@hsmmedia.no
Telefon: 62 94 10 32 / 911 73 473

Medlemsservice

Kontakt Medlemsservice ved spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker abonnement?

Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Forsidebildet

Fylkeskommuner fyller opp klassene i videregående for å spare penger. Kontaktlærer Anita Grøtte Edland hadde ansvar for 15 elever, nå er de blitt 30.

Foto: Marie von Krogh

Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

● Leder

Kaja Mejlbø | Ansvarlig redaktør

Norge asfalteres med skolepenger

Kutt, kutt, kutt. Tre ord vi liker å tenke hører hjemme på et filmsett, men sjansen er nok større for at de faller i budsjett-diskusjonene i norske kommuner og fylkeskommuner. Og en stor del av disse kuttene tas i norske skoler.

I Rogaland fylke alene kuttet de 75 millioner kroner i videregående opplæring fra 2014 til 2017. De neste fire årene skal de kutte ytterligere 50 millioner.

Samtidig hadde fylkeskommunen ved utgangen av 2019 vel 880 millioner kroner på bok. Det er nesten dobbelt så mye som i 2015.

I Nordland har de omtrent tredoblet disposisjonsfondet på fem år, fra 483 millioner i 2015 til 1,3 milliarder i 2020.

Da skulle man kanskje tro at skolebudsjettene skulle gå i samme retning, men nei. «Sparetiltak i et betydelig omfang oppfattes som helt nødvendig», skriver Rogaland fylkeskommune i sin økonomiplan.

Hvorfor? Er det andre sektorer som prioriteres over skole?

Ja, skal vi tro KS. I 2018 skrev de at Stortingets signaler om å prioritere vegvedlikehold blir fulgt opp av fylkeskommunene. «Det har aldri før blitt brukt større andel av fylkeskommunens netto driftsutgifter til veg enn det ble gjort i 2017», skrev KS på sine hjemmesider.

For utdanningssektoren går pila i motsatt retning. Tall fra Utdanningsdirektoratets «Utdanningsspeilet» viser at i 2005 gikk over seksti prosent av fylkeskronene til utdanning. I 2016 var tallet nede i 52 prosent.

I Rogaland har tillitsvalgte i Utdanningsforbundet nå fått beskjed om at vei og samferdsel er så dyrt at fylkeskommunen må ta penger fra andre sektorer, som videregående skole. I det fylket er det ikke bare vei som koster, der skal båttrafikken også ha sitt.

Samtidig vokser altså sparegrisene. Fylkeskommunene hadde ved utgangen av 2019 vel ti milliarder kroner på bok. Det er nesten dobbelt så mye som i 2013.

Ansvarlig? Nødvendig? Kanskje, siden alle de nye veiene må måkes og asfalteres og båtene vedlikeholdes.

Men riktig?

Nei, sier egentlig alle politikerne på Stortinget. Løsningene deres er imidlertid forskjellige. Der venstresiden vil gi fylkeskommunene mer å rutte med, mener høyresiden de har nok å ta av til å prioritere skolene.

Uavhengig av hvem av dem som står igjen som valgvinner denne høsten, må bestillingen til fylkeskommunene bli tydeligere:

Ungdommene og deres skolegang må prioriteres.

● Pandemien

Fagfornyelsen er forsinket

I en undersøkelse svarer skoleledere at koronapandemien har vært en stor utfordring i arbeidet med nye læreplaner. I noen fylker savner de også tilgang til læremidler.

TEKST Kaja Mejibo | kaja@utdanningsnytt.no

Fra skolestart høsten 2020 har norske skoler tatt i bruk nye læreplaner. Men ett år etter viser svarene i en NIFU-undersøkelse fra i sommer at skoleeiere og skoleledere ikke er der de gjerne skulle vært i arbeidet med fagfornyelsen; prosessen med å fornye læreplanene i grunnskolen og videregående skole.

Bortimot halvparten av skolelederne oppgir at manglende tid i stor eller svært stor grad hindret arbeidet med fagfornyelsen ved skolen, enten det gjaldt læreplanarbeidet, kompetanseheving eller samarbeidet mellom lærerne.

Halvparten av dem oppgir også at koronapandemien i stor grad har vært en utfordring. Dette gjelder særlig skoleledere ved skoler i de mest sentrale kommunene, der smittetrykket og tiltakene har rammet hardest. En høyere andel ved de største skolene (77 prosent) oppgir dette, sammenlignet med både de mellomstore (71 prosent) og de minste (64 prosent) skolene, viser rapporten.

– Altoverskyggende pandemi

Sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet og leder for sentralt lederråd, Tormod Korpås (bildet), er ikke overrasket over funnene.

– Dette har vært tema blant skoleledere og i lederrådet siste året. En del var allerede før pandemien bekymret for om det lot seg gjøre å sette av nok tid til innføringen av fagfornyelsen og nye læreplaner, og om de ville ha tilgang til nye læringsressurser og kompetanse, sier han.

FOTO: STIG WESTON/UTDANNINGSFORBUNDET

Skoleledere oppgir at koronapandemien har forsinket arbeidet med nye læreplaner.

ILLUSTRASJONSFOTO ERIK M. SUNDT

– Imidlertid viste det seg jo at pandemien ble den altoverskyggende hendelsen som tok beslag på store ressurser – tid, ledelse og administrasjon. Dette gikk utover mye annet, og det er klart fagfornyelsen hadde fått en bedre start uten korona.

Mangel på læremidler

Før påsken i fjor ba Skolenes Landsforbund (SL) om at fagfornyelsen måtte utsettes ett år, til 2021 på grunn av pandemien.

Utdanningsforbundet mente derimot at mange skoler var godt forberedt, og departementet valgte til slutt å gå videre med fagfornyelsen som planlagt.

Etter startskuddet gikk i fjor høst, fortsatte imidlertid debatten. Da var læremidler et tema. Fylkeskommunene fikk mulighet til å søke Utdanningsdirektoratet om midler til utstyr til programmering og tilskudd til digitale læremidler. I tillegg bevilget regjeringen 180 millioner kroner til fagfornyelsen over statsbudsjettet. Disse ble fordelt på kommunene og offentlige grunnskoler.

Ifølge NIFU-undersøkelsen er det likevel veldig ulikt hvordan skolelederne opplever tilgangen på nødvendig læremidler og utstyr.

Hele 46 prosent av de spurte lederne i Nordland oppgir at slik mangel i stor eller svært stor grad har hindret arbeidet med fagfornyelsen. I andre enden av skalaen er Innlandet (17 prosent), Oslo (18 prosent) og Rogaland (19 prosent).

Ikke bekymret for resultatet

Tormod Korpås understreker at han mener fagfornyelsen verken har stanset opp eller er dårlig iverksatt.

– Den har bare støtt på noen forsinkelser underveis, akkurat som alle andre prosesser i skolen har fått i pandemien – med unntak av digitaliseringen, som fikk en boost, sier han.

– Min oppfatning er at selv om prosessen kan ha blitt noe forsinket, betyr det ikke at den har stoppet opp. Tvert imot foregår den i et litt roligere tempo, og det trenger ikke bety at resultatet blir dårligere på sikt.

SYSTEMATISK TRENING GIR RESULTATER

www.arbeidmedord.no

DYRENE I SKOGEN SNAKKER

3. og 4. trinn

Ypperlig for
lese- og
skrivekurs

BM og NN
Pris kr 520,- + mva. Kop. or.

ALLE MÅ LESE MYE 1-5

1. og 2. trinn.

God lesestart

- 60 historier
- Oppgaveark
- Tre nivå

BM og NN
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

FOKUS PÅ SKRIVING 1-6

1.-4. trinn

**Skap
skriveglede**
- To nivå

BM og NN
Pris pr. hefte kr 520,- + mva. Kop. or.

LESEØVING 1 OG 2

1.-4. trinn

Effektiv
lesetrening
om dyr

BM og NN
Pris pr. hefte kr 520,- + mva. Kop. or.

15 LETTLESTBØKER

1.-7. trinn

3 oppgave-
samlinger

Lese- og
skrivekurs

BM og NN. Pris 50,- pr. bok.
Oppgaves. 520,- pr. stk. + mva. Kop. or.

SIRKELSERIEN 1-10

5.-7. trinn

2 oppgave-
samlinger

Lese- og
skrivekurs

BM og NN. Pris 50,- pr. bok.
Oppgaves. 520,- pr. stk. + mva. Kop. or.

LESESTRATEGI 1-4

Brukes på 4.-10. trinn

Mange lese-
strategier for
god læring

3 nivå
Fagtekster

BM og NN
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

HELHETSLESNING A-E

5.-10. trinn, vgs, vo.

Helhet -
detalj -
helhet

Fagtekster
To nivå

Kun BM. A-C kr 300,- pr. hefte + mva.
D-E kr 450,- pr. hefte + mva. Kop. or.

REPETERT LESING

1. -10. trinn.

Effektiv
lesetrening
To nivå

Salgssuksess

BM og NN
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

LYDLEK

Gi alle en god lesestart!

Lekbetont
opplegg

Språklundene

5 permer + spillutstyr
kr 2 800,- + mva. Kop. or.

OPPGAVEMIKS

5.-10. trinn, vgs, vo.

72 artikler
Grammatikk
Rettskriving
Språktrening

Engelsk

BM og NN
Pris pr. hefte kr 490,- + mva. Kop. or.

UKENYTT

5.-10. trinn
41 utgivelser hvert skoleår
Følger skoleåret

Nyhetsquiz!

BM og NN
Årsab. kr 1260,- + mva.
1/2 årsab. kr 680,- + mva.

JEG VIL LÆRE Å LESE 1-8

1. og 3. trinn

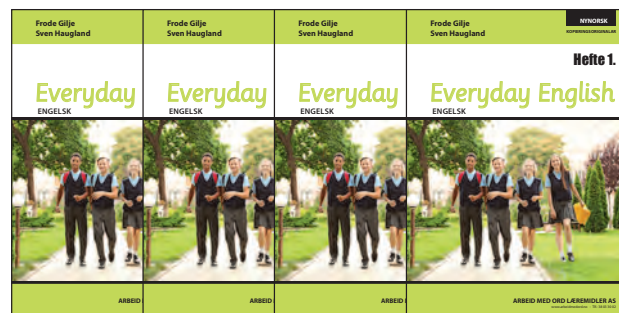
Motiverende
bøker for
leseopplæringen

Lyder, bokstaver
og leseforståelse

BM og NN
Pris pr. bok kr 55,-

EVERYDAY ENGLISH 1-4

5.-10. trinn

NYHET!

- * Innlæring av dagligdagse uttrykk
- * 40 emner a 3 sider. To nivå
- * Varierte treningsoppgaver
- * Passer best på 5.-10. trinn
- * Tilpasset opplæring
- * Digital utgave

BM og NN. Kop. or. (NN ferdig september 2021)
Pris pr. hefte kr 540,- + mva.

ARBEID MED ORD

DIGITALE UTGIVELSER AV DE FLESTE HJELPEMIDLENE
www.arbeidmedord.no

Tlf.: 380 33 002 Epost: sven@arbeidmedord.no

● Opplæringslova

Arbeidarpartiet vil endre mobbeparagrafen

Av omsyn til tryggleiken til lærarane vil Arbeidarpartiet endre kapittel 9 a i opplæringslova. Kjem partiet i regjering, vil juristane i Kunnskapsdepartementet bli sette på saka.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

– Møte med lærarar har vist meg at dei er sterkt opptatt av dette, svarar stortingsrepresentant Torstein Tvedt Solberg på spørsmål om kvifor Arbeidarpartiet, som einaste parti, lovar endring av den såkalla mobbeparagrafen om dei kjem i regjering.

Den lovteksten Arbeidarpartiet vil endre, er retta inn mot paragraf 9 a-5, som omhandlar saker der lærarar krenkar ein elev.

Slik lovteksten er forma ut, blir lærarane ekstremt utsette, ifølgje Solberg. Paragrafen gir ikkje lærarane rett til å gi sin versjon av slike konflikter før tiltak blir sette i verk. Men tiltaka kan få store konsekvensar for lærarane sin arbeidssituasjon, meiner Aps utdanningspolitiske talsperson.

– Mobbeparagrafen er svært viktig for å sikre elevane sin rett til å ha det trygt og godt på skolen. Og eg er overtydd om at konsekvensen han kan få for lærarane, er utilsikta. Ingen har ønska at lærarar skal kome i slike vanskelege situasjonar. Likevel har ikkje regjeringa gjort noko for å endre dette, seier han.

Forskriftsendring

– Korleis vil Arbeidarpartiet formulere om lova for å sikre lærarane betre?

– Det veit vi ikkje nå. Ei god formulering krev eit grundig arbeid, og det har vi ikkje ressursar til frå Stortinget. Difor vil vi kome i posisjon til å setje juristane i Kunnskapsdepartementet på saka.

Solberg meiner likevel at det i første omgang bør kome ei forskriftsendring for å betre situasjonen.

– Ei forskrift vil vi kunne få til ganske raskt. Men

Lærarar som vert skulda for å ha krenka elevar, får ikkje kome med sin versjon før tiltak vert sette i verk, meiner Ap og tek til orde for å endre opplæringslova.

ILL.FOTO PIXABAY

på lengre sikt må vi få ei skikkeleg lovendring. Da håpar og trur eg vi vil få ein god debatt som ikkje set elevar og lærarar opp mot kvarandre, understrekar Torstein Tvedt Solberg.

I eit svarinnlegg på Utdanningsnytt.no understrekar kunnskapsminister Guri Melby (V) at presiseringane i forslaget til ny opplæringslov som regjeringa har sendt på høyring, møter dei bekymringane som Torstein Tvedt Solberg peikar på. «Nå er ikke tiden for å «sette Kunnskapsdepartementets jurister på saken», slik han foreslår. Vi skal følge de demokratiske spillereglene og ta imot innspill i høringen før vi bestemmer hva som skal gjelde», heiter det i innlegget frå kunnskapsministeren.

Ulike synspunkt

I arbeidet med ny opplæringslov har fleire instansar sendt inn sine høyringssvar. I svaret frå Barneombodet kjem det fram at dei ikkje vil endre mobbeparagrafen.

Dei skriv at dei er kjent med at det har vore situasjonar der tilhøvet mellom opplæringslov og arbeidsmiljølov har vore krevjande. Det er likevel fullt mogleg å balansere dei to regelverka, ifølgje Barneombodet.

Utdanningsforbundet på si side har tatt til

orde for at paragraf 9 a kan utfordre læraranes rettstryggleik. Leiar i forbundet, Steffen Handal, har etterlyst ein grenseoppgang mellom krenking, kritikk, usemje og grensesetting.

● «Mobbeparagrafen» 9 A-5

Paragraf 9 A-5. Skjerpa aktivitetsplikt dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev

Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren.

Dersom det er ein i leiinga ved skolen som står bak krenkinga, skal skoleeigaren varslast direkte av den som fekk mistanke om eller kjennskap til krenkinga.

Undersøking og tiltak etter paragraf 9 A-4 tredje og fjerde ledd skal setjast i verk straks.

Kilde: Lovdata

● **Rekordhøy koronasmitte**

FHI: – Risikoen er akseptabel

Smitten blant de unge øker. Men ifølge FHI er ikke barn og unge truet av covid-19. De mener også risikoen ansatte i skoler og barnehager utsettes for er akseptabel når de er fullvaksinert.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– Det var vår anbefaling at vi åpnet skoler og barnehager på grønt nivå fordi vi mener det er svært viktig at barn og unge ikke går inn i enda et skoleår med amputert undervisning og begrensninger i dagliglivet, sier Pål Surén, forsker og spesialist i barnesykdommer hos Folkehelseinstituttet.

– I kommunene med lavt smittenivå var dette en riktig avgjørelse. Men vi kunne spart oss for mye arbeid og smittesporing om vi hadde åpnet på gult nivå i kommunene der smittenivået var relativt høyt ved skolestart, innrømmer han.

– *Hvem skulle gitt det rådet?*

– Det burde i så fall ha kommet fra oss. Men samtidig må vi ha det klart for oss at for selve smitteutbredelsen utgjør det ikke noen vesentlig forskjell å gå fra grønt til gult nivå. Skal man holde pandemien på et lavt nivå, må man kombinere strengere tiltak i skoler og barnehager med strengere tiltak andre steder i samfunnet. Det hjelper ikke å stramme inn i skolen når elevene og alle andre omgås familie og venner i stor grad på fritiden, og når livet er normalt i samfunnet ellers.

– *Men gult nivå, med avstandsregler og mindre grupper, kunne vel bremset smitte og antall karantener?*

– Ja. Men vi ble overrasket over hvordan smitten spredte seg etter sommeren. Tidligere har man sett at når smitten blant de voksne går ned, skjer det samme blant barn og unge. Nå er de fleste voksne fullvaksinert, men vi ser at de unge selv står for overraskende mye smittespredning. Vi ble overrasket over hvor stor hastighet det var på smittespredningen ved overgangen mellom sommerferien og skolestart.

Mye smitte blant de unge

1. september uttalte FHI-direktør Camilla Stoltenberg at deres smittestrategi ikke har fungert godt nok. Tall har vist at smitten økte tre ganger så

FHI mener man kunne spart seg for mye arbeid ved at skoler og barnehager i kommuner med relativt mye smitte hadde åpnet på gult nivå.

ILL.FOTO JOAKIM S. ENGER

fort som Folkehelseinstituttet hadde spådd og den siste uka har det vært nærmest en dobling i smitte blant unge.

I uke 33 og 34 ble det registrert 127 smittekllynger på 1.-7. trinn i skolene, og 102 smittekllynger på 8.-10. trinn. Størstedelen av disse smittekllyngene ble registrert i Oslo og Viken, 78,7 prosent for 1.-7. trinn og 67,7 prosent for 8.-10. trinn.

Pål Surén sier det er svært viktig at de som er syke eller har symptomer, isoleres og testes, slik at de ikke sprer viruset videre.

– Barn lite truet av covid

– *Mange er bekymret for at smitten får spre seg i skoler og barnehager. Noen lærere lurer på om det også har vært intensjonen?*

– Det er ikke slik at vi ønsker at flest mulig barn og unge skal bli smittet av korona, men de er lite truet av covid. I uke 34 viste tallene at siden juni har det vært seks personer under tjue år som har vært sykehusinnlagt. Når det gjelder senfølger, er ikke kunnskapsgrunnlaget optimalt, men studier av god kvalitet viser at det kun rammer noen få, og at de som regel er kvitt plagene etter tre til seks måneder.

– *Hva med alle de som jobber i skoler og barnehager og risikoen de utsettes for?*

– Når de voksne ansatte nå er fullvaksinert, er den risikoen de utsettes for akseptabel. De er godt beskyttet mot alvorlig sykdom. Skulle de bli smittet, vil de sannsynligvis bli syke som ved andre luftveisinfeksjoner. Det er det alltid en risiko for når man jobber i skole eller barnehage.

Solberg ber kommuner vurdere gult nivå

Statsminister Erna Solberg (H) ber kommuner med høyt smittetrykk innføre gult smittevern-nivå i skoler og barnehager.

– Situasjonen nå er uforutsigbar, og mange barn er igjen for mye borte fra skolen. Det var ikke sånn vi skulle ha det nå, sa statsminister Erna Solberg under en pressekonferanse 2. september.

Anbefalingen fra regjeringen er at kommuner med mye smitte bør ha gult nivå på skolene, hvis det gir flere elever på skolen.

● Presseetikk

Tromsø-lærere fikk medhold i klage mot Nordlys

Pressens Faglige Utvalg er enig med 34 lærere ved Sommerlyst skole i Tromsø i at Nordlys ikke fulgte god presseskikk i omtale av en konflikt ved skolen.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Lærerne fikk medhold i at avisa hadde brutt punktet i pressens etiske regelverk der det heter: «De som utsettes for sterke beskyldninger, skal så vidt mulig ha adgang til samtidig imøtegåelse av faktiske opplysninger.» Lærerne hadde klaga inn Nordlys for i alt ti brudd på Vær varsom-plakaten, men fikk medhold bare på dette punktet.

Lærerne hadde klaga inn i alt sju artikler i Nordlys fra november og desember 2020 til Pressens Faglige Utvalg. Artiklene tok for seg arbeidsmiljøet på skolen. Bakgrunnen var at en tidligere lærer ved skolen gikk til sak mot kommunen fordi hun var sagt opp.

Påstander om rus og trakassering

I den første artikkelen var «rusede lærere og seksuell trakassering» en del av tittelen. Andre artikler handla om klikkdannelse, avlytting og

Pressens Faglige Utvalg mener Nordlys brøt god presseskikk fordi avisa ikke prøvde å innhente kommentarer fra lærerne ved Sommerlyst skole.

FOTO GOOGLE MAPS

mobbing blant lærerne.

«Vi klager ut fra den merbelastningen det ble for lærerne da elever og foreldre kunne lese i avisa at lærere ved skolen har en «klikkultur», mobber hverandre, er ruset på jobb og trakasserer elever seksuelt. Avisa har en ensidig vinkling og en

ordlyd som presenterer disse sterke beskyldningene som sannheter», skriver lærerne i klagen.

I samme møte behandla Pressens Faglige Utvalg en klage fra Utdanningsforbundet mot artikler i avisa Innherred om mobbing på skolen i Verdal. Disse klagen fikk ikke medhold.

● Barnehagelærere

Skal forske på digital kompetanse i barnehagene

Forskningsrådet har bevilget 12 millioner kroner til et forskningsprosjekt som skal heve den digitale kompetansen i norsk barnehagelærerutdanning.

TEKST Kaja Mejlbo

– Vi ønsker å styrke norske barnehagelæreres digitale kompetanse, noe som vil påvirke barnehagets kvalitet og barns læring av viktige ferdigheter som logisk tenkning, samarbeid, inkludering og

emosjonelle og sosiale ferdigheter, sier førsteamanuensis Francesca Granone ved Institutt for barnehagelærerutdanning (IBU) ved Universitetet i Stavanger (UiS) til uis.no.

Sammen med Elin Reikerås, professor ved IBU, skal hun lede forskningsprosjektet DiCoTe, som er et samarbeid mellom UiS, NTNU, Høgskolen på Vestlandet, Aalborg Universitet, Dronning Mauds Minne Høgskole, Matematikksenteret og Vitenfabrikken, samt kommunene Sandnes, Røros og Melhus.

Målet er å ruste fremtidige barnehagelærere til

å bruke digitale verktøy for å berike barns lek og læring.

– Ni barnehager og tolv barnehagelærere fra de tre kommunene vil bli inkludert i partnerskapet med forskerteamet. I første omgang vil ressursene bli pilotert i barnehagelærerutdanningene ved UiS og Dronning Mauds Minne Høgskole i Trondheim, med mål om å etablere en nasjonal standard for å øke norske barnehagelæreres profesjonelle digitale kompetanse, forteller Granone til uis.no.

Er krig forbudt?

Hvem er de som flykter?

Hvem bør vi hjelpe?

Hva er menneskeverd?

Vanskelige spørsmål?

Enkle undervisningsopplegg på
www.nårkrigenraser.no

Røde Kors

Lærer Anita Grotte Edland har fått ansvar for dobbelt så mange elever som kontaktlærer etter at fylkeskommunen måtte spare penger. – Plutselig var det visst ikke så viktig lenger å skulle være tett på elevene, sier hun.

Varsku fra videregående

Lærere forteller om større elevgrupper, og at det skvises mer undervisningstid ut av hver stilling. Mens de rødgrønne vil drysse ekstra milliarder over fylkeskommunene, mener høyresiden at de allerede har solid økonomi.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no FOTO Marie von Krogh

– **Jeg går** med konstant dårlig samvittighet fordi jeg vet at enkelte elever burde fått bedre oppfølging, sier lærer Anita Grøtte Edland.

Hun har tatt runden blant elevene i et lyst og fullt klasserom på St. Svithun videregående skole i Stavan-ger. Noen med pc-en på bordet, andre med pennen i hånden. I løpet av en dag er det mange som ønsker noen ord med den travle læreren, og en stakket stund hadde hun nettopp det: mer tid.

I Rogaland vedtok politikerne i 2019 at «kontakt-lærere må ha nok tid til å følge opp elevene og skal derfor ikke ha mer enn 15 elever». Men da omfat-tende spareplaner krevde kutt på titalls millioner kro-ner i videregående opplæring, var det en luksus man ikke lenger hadde råd til. Nå har Edland 30 elever som kontaktlærer.

– Plutselig var det visst ikke så viktig lenger å skulle være tett på elevene, sier Edland.

Hun forteller at de riktignok får satt av mer av arbeidstiden til kontaktlærerjobben enn før, men at de i praksis får mindre tid til hver elev. Ved St. Svithun har de valgt å bruke noe penger fra en annen bud-

Høyre:

«Den økonomiske situasjonen i fylkeskommunene og kommunesektoren er som helhet god, og har blitt bedre med Høyre i regjering.»

Senterpartiet:

«Det skjer en sulteføring av fylker og kommuner.»

Arbeiderpartiet:

«Vi har sett en sulteføring av fylkesøkonomien under denne regjeringen.»

SV:

«Fylkeskommunenes økonomi er alvorlig rammet av at høyresiden har styrt landet de siste åtte årene.»

sjettpost, tidsressurspotten, for å dempe noe av kuttene for kontaktlærerne, men det er ikke nok til å dekke inn for alle.

– Når du går fra å ha ansvar for 15 elever som kontaktlærer til å få 30 igjen, merker du hvor skadelidende elevene blir. For da har du hatt en periode hvor du faktisk klarte å følge opp elevene på en god måte.

Hun sier at elevgruppene også har blitt større i flere fag.

– I fag hvor mange elever strever, som matematikk og fremmedspråk, er gruppene så store at lærerne ikke klarer å hjelpe hver elev så godt som vi burde. Vi har ikke råd til å dele opp i mindre grupper og gjøre det mer overkommelig.

– Er du forberedt på flere kutt framover?

– Ja, vi har fått beskjed om at de kommer til å skru til ytterligere.

Flere elever per lærer

Fylkeskommunene har ansvar for videregående opplæring, og det utgjør rundt halvparten av budsjettene. De siste årene har en rekke mediesaker meldt om kutt i flere fylker. Det har vært fakkeltog og protester. Så hvordan ligger det egentlig an med økonomien i de videregående skolene?

Utdanning har gått gjennom fylkeskommunenes økonomiplaner for de neste fire årene. Én ting går igjen i nesten samtlige: beskrivelsen av stram økonomi. En ringerunde til fylkeslagene i Utdanningsforbundet bekrefter at lærere i videregående skole, med enkelte unntak, opplever strammere budsjetter.

Noen sparetiltak er gjengangere: større elevgrupper, og at det skives mer undervisningstid ut av hver lærerstilling. Enkelt sagt reduserer denne type tiltak behovet for lærere og vikarbruk og dermed også kostnadene. Lærerne må stå mer i klasserommet og får mindre tid til forberedelser, etterarbeid og annen oppfølging av elevene.

De store pengene i skolen er utgifter til ansatte, som utgjør over 90 prosent av budsjettene. Da må til slutt kuttene gjøres her om det skal monne.

Kutt på over 100 millioner

I Rogaland kuttet de 75 millioner kroner i videregående opplæring fra 2014 til 2017. I løpet av den kommende fireårsperioden skal det kuttes over 50 nye millioner.

Hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Rogaland, Ingeborg Lovise Tyse, sier det hvert eneste år legges fram forslag til kutt i videregående budsjettet. Noe blir stoppet av politikerne, mens andre ting går gjennom.

Dobling av antall elever per kontaktlærer er

bare ett av flere tiltak for å spare penger. Hun viser til at yrkesfagklasser slås sammen i fellesfag, og at det snakkes om å øke klassestørrelsen innenfor Helse- og oppvekstfag. Samtidig kan Rogaland fylke skilte med «effektiv drift». De har en nokså høy andel elever som gjennomfører videregående, samtidig som de sammenlignet med andre fylkeskommuner bruker mindre penger.

– Samtidig bruker de relativt sett mer på vei og samferdsel. Her skylder de på at de får for lite penger fra staten til å opprettholde tilbudet, og at de derfor er nødt til å ta penger fra andre sektorer, som videregående. Så egentlig betaler skolene delvis for båttilbudet i Rogaland, sier Tyse.

Hun mener lærerne strekker strikken langt for å holde kvaliteten oppe tross kutt.

– Politikerne er fornøyde med tingenes tilstand fordi gjennomføringen i videregående allikevel er høy, sier Tyse og viser til at en ledende fylkespolitiker har sagt fra talerstolen at «det gjelder å trykke flest mulig gjennom på kortest mulig tid til lavest mulig pris».

Mer penger fra staten

Det kan høres ut som en kritisk situasjon i flere fylkeskommuner, og det er også dette som går igjen i valgkampen på rødgrønn side. Arbeiderpartiet og Senterpartiet sier fylkeskommunene er utsatt for «sulteføring» under nåværende regjering.

– Vi har foreslått en styrket fylkesøkonomi hvert år i opposisjon, og har varslet en vekst til fylkeskommunene på minst 500 millioner utover høyreregjeringens forslag i 2022, skriver Torstein Tvedt Solberg, utdanningspolitisk talsperson i Arbeiderpartiet, i en e-post.

Senterpartiet vil legge inn 1,6 milliarder kroner ekstra til fylkeskommunene med påfølgende opptrapping, mens SV vil ut med 3,5 milliarder kroner ekstra.

– Fylkeskommunenes økonomi er, som mange andre offentlige aktører, alvorlig rammet av at høyresiden har styrt landet de siste åtte årene, skriver Mona Fagerås, utdanningspolitisk talsperson i SV, i en e-post.

Det er altså skjønn enighet blant de rødgrønne, de vil sende mer penger fra staten. Men på høyresiden er de slettes ikke enige i at det er noen krise i fylkeskommunene.

Milliarder på bok

– Den økonomiske situasjonen i fylkeskommunene og kommunesektoren er som helhet god, og den har blitt bedre med Høyre i regjering, mener utdanningspolitisk talsperson i Høyre, Mathilde Tybring-Gjedde.

Da hun får tilsendt spørsmål om kuttene i videregående de siste årene og trang økonomi i fylkeskommunene, stusser hun over at «dere aksepterer premisset om at fylkeskommunene har dårlig økonomi». Så fyller hun på med tall.

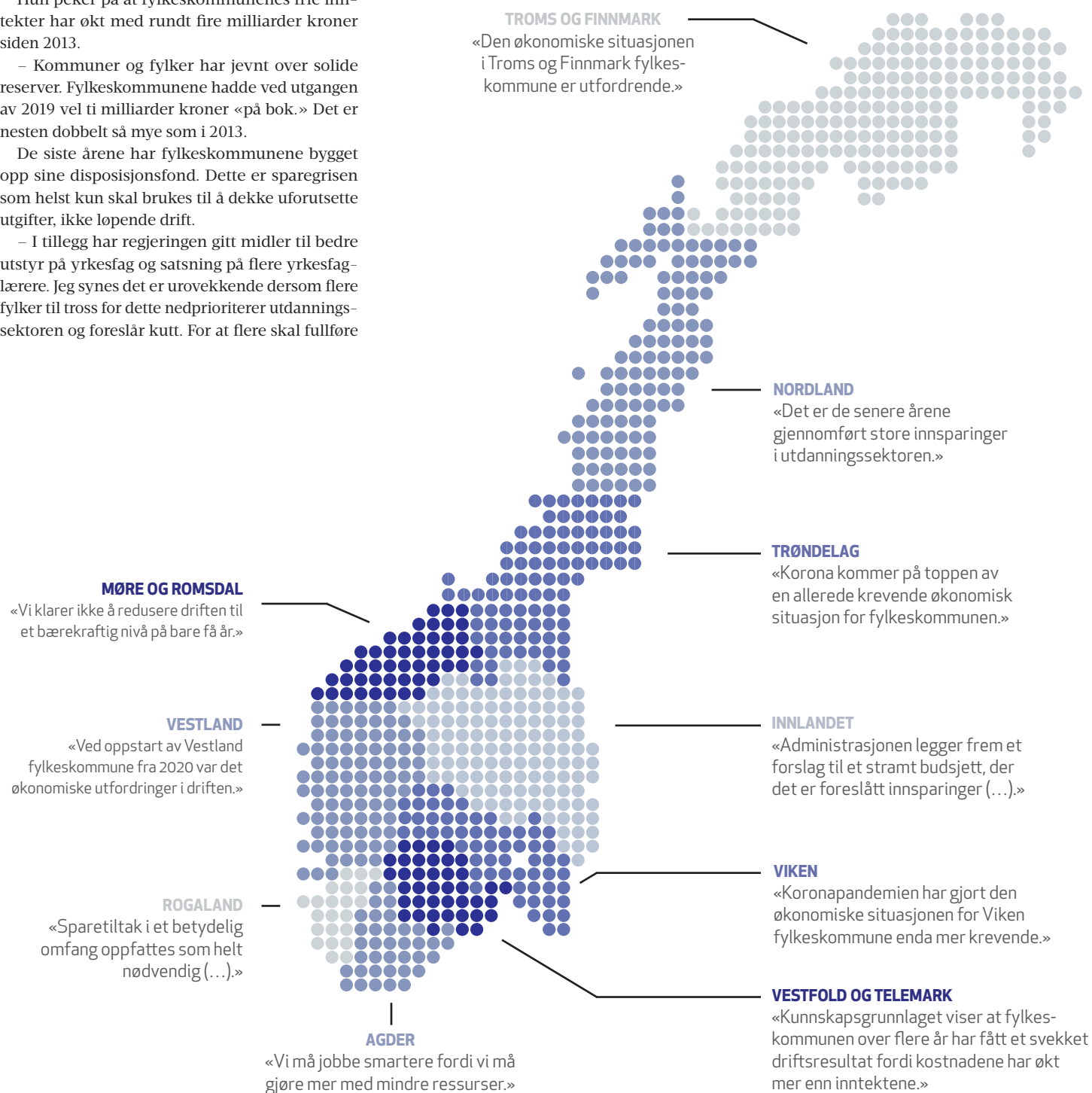
Hun peker på at fylkeskommunenes frie inntekter har økt med rundt fire milliarder kroner siden 2013.

– Kommuner og fylker har jevnt over solide reserver. Fylkeskommunene hadde ved utgangen av 2019 vel ti milliarder kroner «på bok.» Det er nesten dobbelt så mye som i 2013.

De siste årene har fylkeskommunene bygget opp sine disposisjonsfond. Dette er sparegrisen som helst kun skal brukes til å dekke uforutsette utgifter, ikke løpende drift.

– I tillegg har regjeringen gitt midler til bedre utstyr på yrkesfag og satsning på flere yrkesfaglærere. Jeg synes det er urovekkende dersom flere fylker til tross for dette nedprioriterer utdanningssektoren og foreslår kutt. For at flere skal fullføre

Fra fylkeskommunenes økonomiplaner

videregående skole, må utdanning prioriteres.
Høyre-politikeren får støtte fra uventet hold.

– Ingen krise

– Å bruke noen form for kriseord om situasjonen for kommuner og fylkeskommuner vil være å overdrive. Økonomien har strammet seg noe til de siste par årene, men det er ingen krisesituasjon. Fylkeskommunene har god kontroll over økonomien, sier Helge Eide, områdedirektør i kommunereorganisasjonen KS.

Ifølge ham har økonomien vært relativt stabil de siste årene. En utfordring er at elevtallene i videregående går ned, noe som gir mindre penger til fylkeskommunene. Da må de tilpasse kapasiteten i skolene for å få budsjettene til å gå opp.

– Det er en krevende øvelse som selvfølgelig oppleves utfordrende flere steder. Men så langt vi kjenner til, har ikke den gjennomsnittlige ressursbruken per elev gått ned de siste årene.

Han viser også til at regjeringen under koronakrisen bevilget en del ekstra midler til videregående, noe som bidro til å styrke budsjettene.

– Fylkeskommunene skriker ikke etter mer penger?

– Alle midler fylkeskommunene får som frie midler, kan vi garantere blir brukt på noe samfunnsnyttig, sier Eide og mener det åpenbart er behov for midler til økt satsing på yrkesfag og tiltak for å få flere læreplasser.

– Kraftige kutt

Krise eller ei, ute på en rekke skoler må man håndtere kutt i budsjetter som kan oppleves som kritiske.

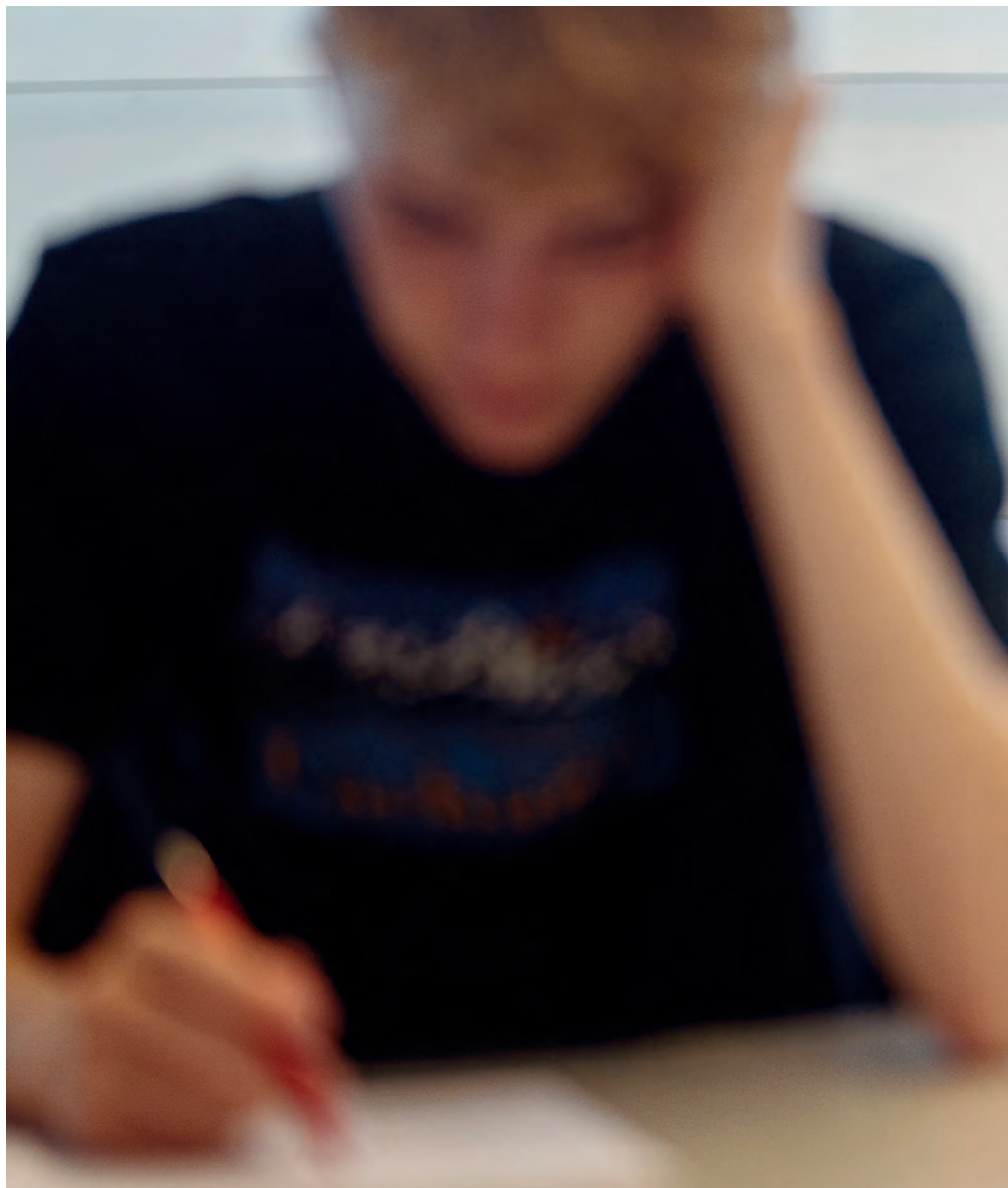
– Jeg har snudd alle steiner, så må jeg se om de kan snus en gang til for å finne noe mer som kan kuttes. Men jeg tviler på det, sier Wenche Lien.

Hun er rektor ved Sande videregående skole i Vestfold og Telemark fylke, en skole som har måttet ta drastiske kutt de to årene hun har jobbet der. På bordet foran henne ligger to oppslåtte notatblokker med gule post-it-lapper klistret her og der med små oppsummeringer.

– I år har jeg meldt fra at det ser ut til at vi ikke vil klare budsjett. Det skal mye til at en rektor sier det, for det er tross alt en av mine arbeidsoppgaver.

Samtidig som Vestfold og Telemark fylkeskommune melder om et behov for millioninnsparinger, har Sande videregående kommet spesielt dårlig ut etter fylkessammenslåingen. En ny ressursfordelingsmodell har ført til langt mindre penger til skolen. Antall elever har også gått ned, i stor grad fordi en stor del av elevene som tidligere søkte seg til skolen, nå tilhører Viken fylke etter regionreformen.

– Det har vært kraftige kutt, sier lærer og tilslutsvalgt for Utdanningsforbundet ved skolen, Jon Eirik Homb.

«Kommuner og fylker har jevnt over solide reserver.»

Mathilde Tybring-Gjedde,
utdanningspolitisk
talsperson i Høyre

Oversikt over fylkeskommune

i millioner kroner

	2015	2016
TROMS OG FINNMARK	229	204
NORDLAND	483	576
TRØNDELAG	481	631
INNLANDET	621	742
MØRE OG ROMSDAL	236	315
VESTLAND	719	868
ROGALAND	421	620
VIKEN	1.526	1.770
VESTFOLD OG TELEMARK	729	896
AGDER	211	354

Tallene fra før sammenslåing av fylker er summert fra de gamle fylkene.

I Rogaland er det planlagt ytterligere kutt i videregående. – Vi har fått beskjed om at de kommer til å skru til ytterligere, sier lærer Anita Grøtte Edland.

Lien forteller at de har barbert så mye de kan i administrasjon, drift av bygninger, bibliotek, rengjøring og lederfunksjoner. Alt med mål om å skjerme undervisningen.

– Men over 90 prosent av kostnadene er de ansatte, og nå må vi kutte også der, vi har ikke noe valg.

– Mindre tid til hver elev

Også her har de kuttet i tiden lærerne får til kontaktlærerjobben. Den er barbert ned til det minimum som ligger i arbeidstidsavtalen.

– Kontaktlærerressursen har stadig gått nedover de siste årene. Nå kan den ikke kuttet mer, den ligger på minstekravet, sier Homb.

– Hvor mye har den vært på tidligere?

– Den har i alle fall vært på over det dobbelte av det den er nå.

Han forteller om slitne kontaktlærere.

– Det som betyr mest for elevene er nettopp at kontaktlærerne har tid til dem. Nå har de mindre tid til å følge opp hver enkelt elev, sier Homb.

Elevgrupper er også blitt større, blant annet gjennom å slå sammen klasser i fellesfagene på yrkesfag.

– Nå kan det være en klasse på 30 elever i norsk, hvor vi tidligere hadde to klasser med 15 elever i hver. Innsparingen er selvsagt at man da har én lærer på 30 elever istedenfor to, sier Lien.

Homb peker på at det også påvirker dynamikken i klasserommet.

– Samspillet i sammenslåtte klasser er tyngre å få til. En klasse er et sosialt spill mellom elevene, og det krever mer å skulle finne sin plass i stadig nye grupper.

– Hvordan reagerte dere da kuttforslagene kom for dette årets budsjett?

– Det som kom i starten var helt urealistiske kutt, det var ikke mulig å gjennomføre, sier Homb.

– Jeg hadde da en dialog med fylkeskommunedirektøren om hvordan det lå an hos oss, og at dette ikke var mulig. Så ble det gjort noen tilpasninger, sier Lien.

– Og hvordan ser det ut videre framover?

– Lite tyder på at det vil bli bedre. Elevtallet går kanskje noe mer ned. Fram til nå har vi klart å opprettholde det samme tilbudet, men det vil kanskje endre seg, sier Lien.

Vestfold og Telemark fylkeskommune har de siste fem årene fetet opp sparegrisen, også kalt disposisjonsfond, fra rundt 700 millioner kroner til over 1,2 milliarder kroner.

– Jeg skulle gjerne også hatt en pott med oppsparte midler som kunne brukes når lærere kommer med gode ideer de ønsker å gjennomføre, sier Lien entusiastisk.

Tanken på å ha penger på bok gjør at hun et øyeblikk snakker litt forttere.

– Når lærere kommer med det engasjemen-

nes disposisjonsfond 				
2017	2018	2019	2020	
231	363	281	676	
680	778	857	1.307	
837	1248	1.174	1.265	
929	964	961	1.229	
320	434	509	779	
982	1.256	978	1.222	
700	619	697	880	
1.847	1.823	1.685	2.560	
981	957	857	1.243	
416	449	516	808	

«Jeg har snudd alle steiner, så må jeg se om de kan snus en gang til for å finne noe mer som kan kuttes.»

Wenche Lien, rektor

«Rogaland fylkeskommune har prioritert samferdsel framfor utdanning. Det synes jeg er underlig.»

Anita Grøtte Edland, lærer

tet og drivet, da ligger det så mye læring der for elevene. Jeg skulle ønske vi kunne få tilbake det handlingsrommet.

– Folk orker ikke mer

Ifølge Utdanningsforbundets fylkeslag i Vestfold og Telemark er ikke Sande den eneste skolen som opplever trange tider.

– Jeg tror ikke det skal mye mer innstramninger til før lærerflukten blir større. Folk orker ikke mer, sier Anne Yun Rygh, hovedtillitsvalgt og kontaktperson for videregående opplæring i Utdanningsforbundet Vestfold og Telemark.

Hun sitter i bilen med samtalen på høyttaler. Sammen med henne på ferden er to av de andre hovedtillitsvalgte i samme fylke. De prater gjennom suset fra motorveien.

– Utfordringen er at fylkeskommunen også for regionreformen har spart inn og spart inn. Særlig på yrkesfagene, sier Rygh.

Også her er større elevgrupper og at man skviser mer undervisning ut av hver lærer et tilbakevendende tema. Rygh viser til at de på studiespesialisering kan ha klasser på opp mot 36 elever, mens på yrkesfag har de opp mot 18.

– Skolene stapper inn elever for å spare penger, men dette er jo ikke synlig for politikerne.

De mener rektorene gjør som de blir bedt om

og kutter og kutter for å få budsjettene i balanse. Dermed ser politikerne kun at skolene går med overskudd, ikke kuttene som er tatt for å komme dit. Lærerne blir slitne, frustrerte og resignerte, ifølge de hovedtillitsvalgte. De frykter flere runder med kutt i årene framover.

– Lærere kan tåle ganske mye, ganske lenge. Reaksjonen kommer forsinket, men når den endelig kommer, kan ganske mye komme på en gang. Hvor nære vi er at frustrasjonen tar fullstendig overhånd, vet vi ikke, sier hovedtillitsvalgt Kristin Viumdal.

Billig gull

Tilbake på St. Svithun videregående i Stavanger er lærer Anita Grøtte Edland forberedt på fortsatt trange klasserom. Hun har jobbet ved skolen siden 2005, sett mange budsjetter komme og gå. Hun mener skolen er blitt kjedeligere med mindre økonomisk handlingsrom.

– Er du overrasket over at økonomien ser ut til å bli bare strammere og strammere?

– Politikerne snakker om ungdommene som Norges gull. At de er framtiden og løsningen på klimaproblemer og andre problemer. Men de skal ikke bruke penger på dem. Rogaland fylkeskommune har prioritert samferdsel framfor utdanning. Det synes jeg er underlig, sier Edland.

– Vi har alltid hatt som mål å skjerme skolene

Lederne i fylkeskommunene mener bevilgningene til skolene er forsvarlige, tross innsparingstiltak.

– Ressursbruken i Rogaland er nøktern, men forsvarlig, mener Eiliv Fougner Janssen, fylkesopplæringssjef i Rogaland fylkeskommune.

Han understreker at tross innsparingsplanen, vil budsjettet til opplæring likevel øke, siden antall elever øker. På spørsmål om større elevgrupper viser han til at antall elever per lærerårsverk har ligget stabilt mellom 8,5 og 9 i Rogaland i flere år. Tiltaket med en kontaktlærer per 30 elever er en

prøveordning, ifølge Janssen.

– Men da med dobbel tidsressurs. Tiden per elev er altså uendret. Vi skal levere en første evaluering av tiltaket til politisk nivå i høst.

Til påstanden om at det tas fra skolene for å finansiere samferdsel, skriver han at det er krevende analyser med en fare for at statistikken blir misbrukt. Men han sier de er misfornøyde med hvordan båttilbudet finansieres.

Han peker på at noen fylkeskommuner tvinges til å sette «tæring etter næring» i større grad enn andre, og at Rogaland hadde seks prosent lavere inntekter enn landssnittet i 2020. Han understreker at de bruker omtrent like mye penger per elev som

Trøndelag, Vestland, Viken og Agder, men at de har lavere utgifter knyttet til andre ting som skolelokaler, fellesutgifter og støttefunksjoner.

– Ressursene utnyttes godt, og i sist måling av andelen som fullfører og består etter fem-seks år, lå Rogaland på topp, skriver Janssen.

Voksende disposisjonsfond trenger de som beredskap mot uforutsette utgifter, sier han, og melder at Rogaland ligger godt under gjennomsnittet av fylkeskommunene på dette området.

– Rektorenes ansvar

– Vi har alltid som mål å skjerme skolene, spesielt elevaktiviteten, og vi mener rammen som ligger

Lærer Anita Grøtte Edland mener politikerne snakker med store ord om ungdommen som løsningen på fremtidige problemer, samtidig som de vil bruke minst mulig penger på dem.

KS forsvarer sparegris

Fylkeskommunene har doblet sparebeholdningen på få år. Uforsvarlig å dekke løpende kostnader ved å tømme sparegrisen, mener KS.

– Høyre mener økonomien i fylkeskommunene er bedre enn på lenge og viser til mer penger «på bok» enn før. Hva mener KS om det?

– Å bare se på en enkelt indikator, som disposisjonsfondene, og ut fra det si at situasjonen er god eller dårlig, blir for enkelt. Disposisjonsfondene er relevante, men man må også se på gjeldsgraden og driftsresultatene for å få et mer samlet bilde. Å påstå at økonomien er bedre enn noen gang er å forenkle bildet ut over hva det er saklig grunnlag for, sier Helge Eide, områdedirektør i kommuneorganisasjonen KS.

– Men hvorfor må fylkeskommunene ha så mye penger «på bok»?

– Fylkeskommunene må ta høyde for at uforutsette ting kan skje, noe de må ha midler til å kunne dekke inn uten at det går ut over tjenestetilbudet. De er derfor nødt til å ha disposisjonsfond av en viss størrelse. Bruk av disposisjonsfond er en typisk engangsinntekt. Man kan ikke bruke et slikt fond flere ganger. Så å saldere en fast, årlig utgift med å tømme disposisjonsfondet vil være uforsvarlig økonomiforvaltning, sier Eide.

Han viser til at disposisjonsfondene i snitt ikke ligger noe særlig over det som er anbefalt: – Så vi vil protestere mot at det står masse penger i slike fond som fylkeskommunene ikke trenger.

der til videregående er forsvarlig, sier Helge Kristian Galdal, direktør for opplæring og folkehelse i Vestfold og Telemark fylkeskommune.

Han kjenner seg ikke igjen i at økonomien skal være så anstrengt i de videregående skolene, selv om det er riktig at det er vedtatt en sparepakke. Han understreker at Vestfold og Telemark er en helt ny og større fylkeskommune, og at den derfor har en ny økonomisk situasjon som er noe annet enn summen av de to tidligere fylkeskommunene.

Han peker på at fylkeskommunen setter en ramme for hele videregående sektoren som så fordeles på hver enkelt skole etter en modell.

– Den tildelingen skal være forutsigbar og etter-

prøvbar. Så er det rektorenes ansvar å forvalte rammen de får ut fra den enkelte skoles behov. Men vi forventer at det er høy kvalitet, nok pedagoger og håndterbare elevgrupper. Så skal alt selvsagt være innenfor lov- og avtaleverk.

– Finner løsninger

Han understreker at det vil være noen utfordringer i overgangen til en ny fylkeskommune, og at enkeltskoler kan komme bedre eller dårligere ut etter omorganiseringen.

– Er det utfordringer for enkeltskoler i overgangen, finner vi løsninger, noe vi også har gjort.

Han sier det ikke er gitt noen sentrale føringer

om større elevgrupper eller noen form for press på lærernes arbeidstid.

– Det er feil. Lærernes arbeidstid er veldig regulert, og de får ikke mer undervisningsansvar uten at det kompenseres etter avtaleverket.

Galdal er overrasket over den sterke ordbruken fra de hovedtillitsvalgte, ettersom han mener tilsvarende ikke er kommunisert til ham direkte.

– Jeg har god dialog med de hovedtillitsvalgte og møter dem ofte. Jeg tar dialogen videre med dem. Jeg kan ikke ta bort opplevelsen av en belastende hverdag. Vår oppgave er å behandle ansatte skikkelig og opptre rettferdig overfor skolene. Eventuelle spørsmål må vi få på bordet, så løser vi det.

«Musikk gir universet sjel, den gir sinnet vinger, fantasien flukt, alvoret sjarm, den gir munterhet og liv til alt.»

Platon (ca. 428–ca. 348 f.Kr.), gresk filosof

Videregående skole

Unntaket fra fraværreglene forlenges

De midlertidige unntakene fra fraværreglene i videregående skole blir forlenget ut september.

Det opplyser Kunnskapsdepartementet i en pressemelding.

Så lenge covid-19 tilsier at enkelte elever ikke skal møte på skolen, trenger vi unntak i fraværreglene. Uten egnede unntaksregler er det stor risiko for at smittevernreglene enten ikke overholdes, eller at konsekvensene for enkelte elever blir urimelige, sier kunnskapsminister Guri Melby (V).

Elever over 18 år kan levere egenmelding, mens elever under 18 år må ha erklæring fra foresatte. Fraværet skal ikke bli ført på vitnemålet.

Unntaksregelen omfatter tilfeller hvor elevene har milde luftveissymptomer eller annen sykdomsfølelse, i tillegg til karantene og isolasjon.

© NTB

Ut september vil elever unngå å få tellende fravær hvis de leverer egenklæring eller erklæring fra foreldrene.

ILLUSTRASJONSFOTO ADOBESTOCK

Skolestruktur

Fresvik skule i Sogn ble vedtatt nedlagt i 2018. Nå drives den videre som privatskolen Fresvik EnSpire skule.

FOTO WIKIMEDIA COMMONS

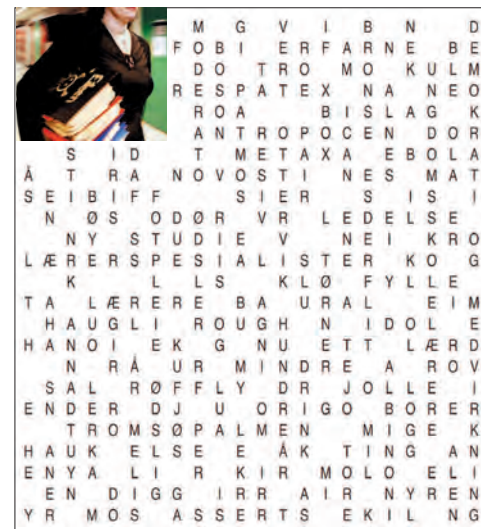
252 færre skoler enn for ti år siden

Skoleåret 2020–21 var det 2776 grunnskoler i Norge.

Det er 252 færre enn for ti år siden, viser fersk statistikk fra Utdanningsdirektoratet. I fjor ble 39 skoler lagt ned, mens 16 nye ble oppretta, hvorav sju var private.

Ifølge direktoratet er det nærmere 20.000 færre grunnskoleelever i dag, sammenliknet med for ti år siden. Den gjennomsnittlige grunnskolen har 229 elever, en økning på 25.

Kryssordløsning i Utdanning nr. 9

Vinnerne

Vinnerne av kryssordet i Utdanning nr. 9/2021 er Svein Erik Sørli, Lørenskog og Øyvind K. Haavardsholm, Stavanger, som vil motta hver sin boksjepp på kr 500. Vi gratulerer!

Pandemien

De svakeste elevene har gjort det bedre

De elevene som fikk de svakeste resultatene i nasjonale prøver, har fått bedre karakterer gjennom koronapandemien, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Blant elevene som fikk de laveste mestringsnivåene på nasjonale prøver i regning på 8. trinn, gikk færre ut av ungdomsskolen med standpunktkarakter 1 eller 2 etter 10. klasse, melder SSB.

BANORAMA

Scroll deg gjennom den viktigste kunnskapen du trenger for å ferdes i nærheten av jernbanen.

HVA?

Banorama.no er et digitalt læringsverktøy som gir deg en enkel innføring i kryssing av jernbanen, strøm i nærheten av skinnene og andre smarte tips til hvordan du kan være på den sikre siden.

HVEM?

Vi håper siden kan gi nyttig kunnskap til elever i grunnskole og videregående skole, og samtidig være fin og morsom nok til at både folkehøgskoleelever og rakettforskere har lyst til å scrolle seg gjennom de interaktive plansjene.

Savner politiske ambis

Rektor og SFO-leder ved Gomalandet skole mener politikerne har glemt skolefritidsordningen i valgkampen. De etterlyser engasjement – og penger.

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

– Å **vedta** bedre kvalitet er enkelt. Men som oftest er det slik at skal noe blir bedre, koster det mer. Da må det følge penger med, og det gjør det ikke, sier Kjell Arne Haugan.

Haugan er rektor ved Gomalandet skole i Kristiansund. Skolen med cirka 150 elever ligger idyllisk til med utsikt til storhavet. I dag trommer regnet i asfalten i skolegården, men elevene sitter tørre i klasserommene. På rektors kontor er, foruten rektor, også SFO-leder Berit Ulriksborg i ly for det våte været.

Skolens visjon for skolefritidsordningen er å legge til rette for «allsidig lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i barnas alder, funksjonsnivå og interesser.» Fra mandag til fredag har derfor barna ved SFO på Gomalandet mulighet til å delta i kunst og håndverk, kroppsøving, dans, sang og musikk. De får dessuten være med og lage maten som serveres.

– Jeg meiner jo SFO framfor alt skal være et sted for god lek, sier Berit Ulriksborg.

– Men nå har vi også satt i gang et prosjekt med å hente frukt som ellers hadde blitt kasta fra butikkene i byen. Frukten safter og sylter vi eller bruker på andre måter. Dette er svært populært. Og når vi henter og håndterer, teller vi og regner prosenter, og vi skjærer og kutter og koker. Dessuten snakker vi om alt vi gjør. Jeg ser at det er mye læring i dette, sier hun.

Etterlyser engasjement

Begge er glade for at skolefritidsordningen har fått en ny nasjonal rammeplan. Men de savner at det følger med friske penger og at SFO løftes opp på den politiske agendaen, ikke minst nå i valgkampen.

– Den nasjonale rammeplanen viser at det er engasjement. Men det politiske engasjementet må følges helt ut, sier Kjell Arne Haugan.

Flere av partia nevner SFO i sine partiprogram,

men da handler det ofte om pris. Både SV og Ap vil ha gratis SFO. Arbeiderpartiet vil i tillegg «utvikle en egen standard for innhold og kvalitet i SFO».

De to på Gomalandet skole ser gjerne at skolefritidsordningen blir gratis. Men de ønsker seg mer, ikke minst penger til å realisere tiltak for en bedre sikring av gode opplevelser på fritids.

– SFO-tida er svært viktig tid for elevene, og den må prioriteres også med ressurser fra politisk nivå, sier Berit Ulriksborg.

– Vi ivaretar noe så viktig som barns lek og fritid. Å gjøre det på en god måte er svært krevende, understreker hun.

Kompetanse på ønskelista

I 2002 konstaterte Øyvind Kvello og Christian

Wendelbo i rapporten «Nasjonal evaluering av skolefritidsordningen» at risikoen var skyhøy for at SFO ikke er et godt sted for meningsfull lek og fritid.

I år, nitten år senere, er ny rammeplan vedtatt og satt ut i livet. I planen lister regjeringen retningslinjer for matservering og tilbud av aktiviteter. Skolene oppfordres til å inngå samarbeid med lokale lag og foreninger for å gjennomføre og organisere aktivitetene. Samtidig understrekes det at skolefritidsordningen ikke er en pedagogisk virksomhet, og det stilles ingen krav til ansattes kompetanse.

I dag mangler flertallet av de ansatte i SFO formell kunnskap i arbeidet. En undersøkelse fra 2018 viste at 27 prosent av de SFO-ansatte har fag-

joner

Rektor Kjell Arne Haugan og SFO-leder Berit Ulriksborg har savna debatten om skolefritidsordningen i valgkampen.

brev som barne- og ungdomsarbeidere. 9 prosent har pedagogisk utdanning, 58 prosent har avslutta videregående eller ikke avslutta videregående som sin høyeste utdanning.

Barn som av ulike grunner har særlig oppfølging i skoletida, mister denne når SFO-tida begynner.

– Det er som om diagnosen forsvinner på veien over skoleplassen og til oss, sier Berit Ulriksborg.

Hun minner om at for mange av disse barna er de sosiale utfordringene på fritids svært store. Men de må møte dem uten noen form for ekstra hjelp og støtte.

Flere og bedre kvalifiserte medarbeidere står derfor høyt på ønskelista over nødvendige tiltak for SFO til de to på Gomalandet. Det kreves kunnskap og kompetanse om alle barn skal få delta likeverdig i leiken, konstaterer de.

– Vi må arbeide med leiken med samme mål og virkemidler som de gjør i barnehagene, bare tilpassa eldre barnegrupper. Klarer vi ikke det, er risikoen altfor stor for at leiken på SFO ikke blir god for alle barn, sier Ulriksborg.

Hun forteller at det ofte er ansatte i SFO som «får vite først».

– Det er oss barna forteller det til om dødsfall og graviditeter, og det er vi som skal møte barna på best måte i slike situasjoner, sier hun.

Heldagsskole

– I Oslo heter SFO «aktivitetsskole», AKS. Uttalelser fra politikere fra ulike parti kan gi inntrykk av at flere ønsker å gjøre SFO til en del av en heldagsskole. Er det lurt?

– Det kan virke som om mange foreldre deler et slik ønske. De ser for seg at det vil gjøre en travelt hverdag med skole og fritidsaktiviteter lettere, sier Kjell Arne Haugan og minner om at ett av de uttalte måla med SFO er at det skal fungere sosialt utjevne.

– Det er mitt sterke inntrykk at en SFO-ordning med god lek vil kunne leve opp til den ambisjonen i mye større grad enn leksehjelpa, som kommunens politikere har vedtatt at vi skal ha, gjør. Er det god lek på SFO, er det godt samvær. På leksehjelpa er det lite faglig støtte å få og lite samvær. Der gjør barn fra ulike trinn ulike lekser. De ansattes oppgave er å sikre ro, sier Haugan.

● Dette sier partiene om skolefritidsordningen

Arbeiderpartiet

- Innføre gratis SFO, i første omgang for alle førsteklassinger, og arbeide for lavere pris på SFO for alle barn.
- Utvikle en nasjonal standard for innholdet og kvaliteten i SFO, for å bidra til at
 - barna får et variert SFO-tilbud, som blant annet inkluderer leksehjelpe og lek, mulighet til hjelp med skolearbeidet i SFO og daglig fysisk aktivitet,
 - at alle barn møter kvalifiserte og kompetente voksenpersoner og at mulighetene for etter- og videreutdanning for ansatte i skolefritidsordningen styrkes.

Sosialistisk Venstreparti

- Gjøre SFO gratis.
- SFO skal være åpen timene før og etter skoletid for 1.-4. trinn, og for barn med særskilte behov for 1.-7. trinn.
- Heve kvaliteten i SFO. Stimulere til økt samarbeid med kulturskolen, frivillige organisasjoner og lokalt arbeids- og næringsliv.
- Ha flere ansatte og et sterkere lag rundt eleven ved å styrke samarbeidet mellom skole og SFO.

Miljøpartiet De Grønne

Sikre nasjonale rammer for innhold og kompetanse i SFO.

Senterpartiet

- SFO skal være et frivillig tilbud som utformes lokalt. Skoleeier skal ha ansvar for forsvarlig bemanning, kvalifisert personale og tilfredsstillende arealer.
- Utvikle SFO som et fritidstilbud, ikke som en forlengelse av skoledagen.
- Innføre gratis SFO-kjernetid for lavinntektsfamilier, ha ordninger for søskenmoderasjon der og oppfordre kommunene til å ha søskenmoderasjon for familier med barn i både barnehage og SFO.
- At «assistentressurs» for elever med spesielle behov også skal gjelde for SFO.
- Sørge for at andre aktivitetstilbud i kommunen, som kulturskole, kan integreres i SFO-tiden og at det legges til rette for et økt samarbeid med frivillige organisasjoner.

Høyre

- Ha en nasjonal ordning med redusert foreldrebetaling i SFO for lavinntektsfamilier.

Venstre

- Sørge for gratis heldagsplass for familier med dårlig råd, både i barnehage og SFO/AKS.
- SFO/ AKS skal stimulere til både lek og læring. Det er også viktig at tilbudet gir barna et godt kreativt, praktisk og estetisk tilbud.

Kristelig Folkeparti

- Tilby gratis kjernetid i barnehage og SFO

Lærerne sier ja til daglig fysisk aktivitet i skolen

I en fersk undersøkelse svarer 70 prosent av lærerne i grunnskolen at de støtter forslag om å innføre daglig fysisk aktivitet i skolen.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– **Disse tallene** bør snu hele debatten. Nå vet vi at også lærerne ønsker seg daglig fysisk aktivitet i skolen. Da må vi slutte å diskutere om vi kan få det til, og heller snakke om hvordan, sier Mina Gerhardsen, generalsekretær i Nasjonalforeningen for folkehelsen.

Sammen med Norges Idrettsforbund, Nasjonalforeningen for folkehelsen, Legeforeningen, Kreftforeningen og Norsk fysioterapiforbund utgjør de Alliansen for fysisk aktivitet i skolen.

31. august la de frem tall fra en fersk undersøkelse blant 500 norske grunnskolelærere. Undersøkelsen, som er utført av Opinion, viser at det er stor støtte blant lærerne til alliansens krav om mer daglig fysisk aktivitet i skolen.

70 prosent av lærerne i grunnskolen støtter et forslag om å innføre daglig fysisk aktivitet i skolen. Halvparten av lærerne er bekymret for at elevene er for lite fysisk aktive i løpet av skolehverdagen, og lærerne på 8.-10. trinn er de som i størst grad er bekymret.

Lærerne mener at det er mange positive sider med økt fysisk aktivitet i løpet av dagen. Konsentrasjon, trivsel og læring er det som framheves av de som ønsker seg mer fysisk aktivitet i skolen.

Motstand hos Utdanningsforbundet

Allerede i 2017 vedtok Stortinget at elever på alle

FOTO JOHN TRYGVE TOLLEFSEN/NASJONALFORENINGEN

«Vi er nødt til å se på de fysiske uteområdene og dessuten sørge for at lærerne har kompetansen som trengs.»

Mina Gerhardsen, generalsekretær i Nasjonalforeningen for folkehelsen

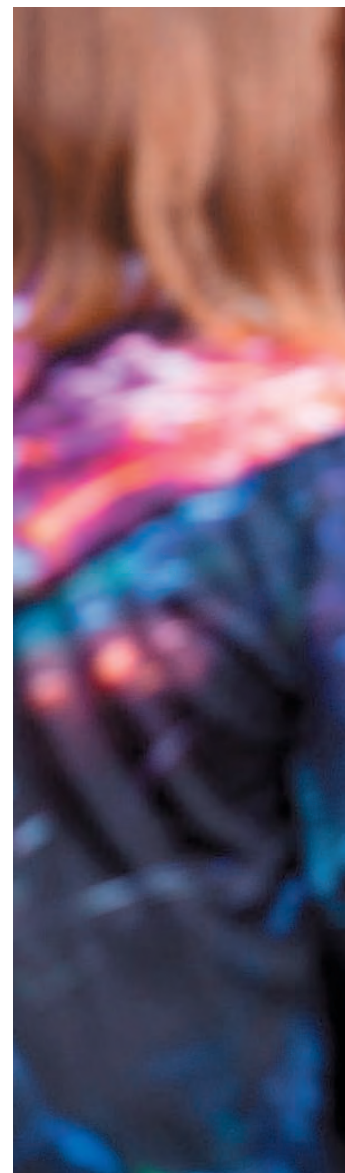
trinn i grunnskolen skal ha rett til minst én time fysisk aktivitet hver dag i tillegg til kroppsovingstimen.

Senterpartiet, Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti sørget for flertall den gangen, men vedtaket er ikke satt ut i livet ved mange skoler.

I undersøkelsen som ble lagt frem 31. august, svarer 76 prosent av lærerne at deres skole ikke har noe slikt opplegg. Kravet har heller ikke hatt støtte hos regjeringen eller hos Utdanningsforbundet (UDF) sentralt.

– Å pålegge lærerne en plikt til å sørge for at det blir gjennomført en time fysisk aktivitet daglig, samtidig som lærerne er pålagt undervisning i sine ordinære fag, blir helt feil, uttalte Høyres Kent Gudmundsen til Utdanningsnytt før jul i fjor.

– En time fysisk aktivitet lagt inn i undervisningen hver eneste skoledag vil utgjøre omtrent en fjerdedel av all undervisning. Jeg tror ikke de

En fersk undersøkelse blant 500 norske grunnskolelærere, utført av Opinion, viser at 70 prosent av lærerne i grunnskolen støtter et forslag om å innføre daglig fysisk aktivitet i skolen.

ILL. FOTO MOSTPHOTOS

organisasjonene og politikerne som ivrer for et statlig pålegg, forstår hvor stor del av skoledagen dette faktisk er, skrev UDF-leder Steffen Handal i et innlegg på Utdanningsnytt i fjor høst.

Frykter ikke for metodefriheten

Den kritikken mener Gerhardsen nå må stilne.

– Fra før har vi visst at 80 prosent av befolkningen støtter forslaget, men vi var spente på lærernes svar, ettersom debatten har vært som den har vært. Men med 70 prosent som støtter vårt krav, mener jeg dette er en *gamechanger*, sier hun.

– Er det Utdanningsforbundet som ikke vet hva deres egne medlemmer faktisk mener i denne saken?

– Bekymringen har vært at fysisk aktivitet er noe lærerne skal få tredd nedover hodet. Men undersøkelsen viser at dette er noe lærerne ønsker seg. Bare 14 prosent sier at et krav om daglig fysisk aktivitet vil ramme metodefriheten. Det håper jeg ledelsen i Utdanningsforbundet tar til seg.

Gerhardsen understreker at de ikke krever at opplegget må være likt ved alle skoler.

– Skolene og kommunene må finne sine lokale løsninger. Noen steder vil de kanskje samarbeide med idrettsforeninger. Andre steder, der det er gratis SFO, kan det legges til skolefritidsordningen, sier hun.

– Må det være seksti minutter hver skoledag?

– Vi sier at det i snitt bør være en time om dagen, men ingen skal telle minutter. De skolene som har erfaring med dette, får det til uten å stå der med klokka.

Etterlyser kompetanse og uteområder

Lærerne i undersøkelsen peker også på at de vil ha behov for mer kompetanse, mer penger og bedre utearealer om de skal lykkes. 25 prosent sier at de mangler uteområdene som trengs.

Gerhardsen innrømmer at satsingen vil kreve en oppgradering, blant annet av skolegårdene.

– Noen steder sliter de med trange og mørke skolegårder. Vi er nødt til å se på de fysiske uteområdene og dessuten sørge for at lærerne har kompetansen som trengs, sier hun.

– I sitt alternative budsjett satte Arbeiderpartiet av 30 millioner kroner til dette, SV satte av 43 millioner og Senterpartiet la 10 millioner på bordet. Er det i nærheten av å dekke inn kostnadene?

– Vi har ikke regna på det, og før vi lander på en prislapp, må vi få partene til bordet for å kartlegge utfordringene og mulighetene. Men med 356 kommuner i Norge strekker nok ikke ti millioner så langt.

Generalsekretæren har likevel god tro på at kravet vil bli en realitet om det blir et regjeringsskifte til høsten.

– Det ser lovende ut. Seks partier har programfesta dette, og nå har vi også med oss lærerne på laget, sier Mina Gerhardsen.

Langer ut mot Arbeiderpartiets skolepolitikk:

– Endrer stadig løfter og mål

Høyres Mathilde Tybring-Gjedde mener Ap vingler i skolepolitikken.

– Hårreisende påstand fra et parti som tviholder på løsninger som ikke fungerer, svarer Aps Torstein Tvedt Solberg.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– I år etter år har vi vært tydelige på at lærerløftet og tidlig innsats i skolen er våre viktigste prioriteringer. Vi har jobbet systematisk i skolepolitikken. Ap endrer derimot mening om hva som er viktigst i skolen annethvert år. Forrige valg var det skolemat som var viktigst. Nå er det gratis skolefritidsordning i 1. klasse, også til familier som tjener over en million kroner, sier Høyres Mathilde Tybring-Gjedde.

Tybring-Gjedde, som sitter i Utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget, har vært i mer enn én heftig debatt med sin erkemotstander Arbeiderpartiet de siste fire årene.

I august i fjor uttalte Aps utdanningspolitiske talsperson Torstein Tvedt Solberg at de ville ta et «oppgjør med Høyre-skolen». Hans partileder Jonas Gahr Støre sa til Utdanningsnytt i sommer at det er på tide med en kursendring. «Vi er på vei mot en alvorlig situasjon i skolen», uttalte Støre.

– Jeg tror det er lettere for Arbeiderpartiet å tegne et skremselsbilde av vår skolepolitikk enn å bestemme seg for egen kurs. Ap har endret politikken sin hver gang de får en ny utdanningspolitisk talsperson, sier Tybring-Gjedde.

– Da Trond Giske var skolepolitisk talsperson, limte de seg tett opp mot Høyres skolepolitikk. Da var de for kompetansekrav til lærere, opptakskrav til lærerutdanning, lærerspesialistordningen, fraværsgrensen og et særlig fokus på lesing og regning de første skoleårene. Trond Giske og Ap erkjente til og med i 2015 at «epler og pærer er

ikke det som først og fremst fremmer læringen». Nå har de snudd 180 grader i mange saker. Det er fortsatt usikkert hva de mener om nasjonale prøver og fraværsgrensen.

– Bør lytte til flere lærerstemmer

Ap har snudd i en del store utdanningspolitiske spørsmål. Nå vil partiet reversere det såkalte avskiltingsvedtaket fra 2014, som sier at alle lærere, også de med godkjent lærerutdanning fra før 2014, må oppfylle nye kompetansekrav før 2025. Dette vedtaket stemte de for i 2014. Og de vil fjerne inntakskravet om karakteren fire for lærerutdanningen, som partiet tidligere har stemt for.

– I sommer forklarte Støre til oss at Ap snur fordi de har lyttet til lærerstanden, blant annet fagforeningene. Er det heller Høyre som ikke vil høre?

– Vi lytter til lærerorganisasjonene, blant annet Utdanningsforbundet, på mange områder. Men vi er også tydelige på at vi ikke alltid er enige med dem. Jeg tror også Arbeiderpartiets politikere hadde hatt godt av å lytte til flere lærerstemmer og organisasjoner enn bare Utdanningsforbundet, sier Tybring-Gjedde.

– Jeg møter lærere som sier at de setter stor pris på etter- og videreutdanningstilbudet vi har fått på bena, som bruker nasjonale prøver bevisst i undervisningen og oppfølgingen av elevene sine. Og jeg møter Elevorganisasjonen og Lektorlaget som fortsatt ønsker kompetansekravene. Dette er stemmer Ap også burde høre på.

«Arbeiderpartiets politikere hadde hatt godt av å lytte til flere lærerstemmer og organisasjoner enn bare Utdanningsforbundet.»

Mathilde Tybring-Gjedde
stortingsrepresentant (H)

Mathilde Tybring-Gjedde (H)

FOTO JAN TOMAS ESPEDAL / AFTENPOSTEN / NTB

Torstein Tvedt Solberg (Ap)

FOTO BENT SØNVINSEN / ARBEIDERPARTIET

– Hårreisende

Uttalelsene får naturligvis Arbeiderpartiets Torstein Tvedt Solberg til å reagere.

– Det er egentlig en hårreisende påstand fra det partiet som har hatt ansvar for skolen de siste åtte årene. Høyre står på sin rigide og gammeldagse politikk som alle tall viser at ikke har fungert: Lærermangelen fortsetter å øke, det er rekordmange ukvalifiserte som underviser i klasserommene og vi sliter med en fallende rekruttering til yrket og lavere søkertall til lærerutdanningene, sier han og fortsetter:

– Jeg synes det er spesielt å bli kritisert for å ta disse utfordringene på alvor. Det dramatiske ville vært om man ignorerte dem, slik jeg opplever at Høyre gjør.

Tall fra Samordna opptak som ble presentert i juli i år, viste nok en gang at lærerstudiene taper terreng. Da det var to uker igjen til semesterstart,

hadde 60 lærerstudier fortsatt ledige plasser.

– Vi har lytta til sektoren. Skal man drive for-svarlig politikk, må man også tilpasse seg de utfordringene som finnes der ute. Jeg er dessuten hundre prosent uenig i hvordan Høyre beskriver vår politikk. De har verken forstått alvoret i sakene, eller hva vi mener, sier Tvedt Solberg.

Fortsatt kompetansekrav og opptakskrav

Han ramser opp:

– Vi er imot avskiltingsvedtaket, men vi ønsker fortsatt kompetansekrav og satser på videreutdanning for lærere, også i flere fag, og tema som IKT og klasseromsledelse.

– Vi er imot Høyres rigide krav om fire i matematikk for å komme inn på lærerutdanningen. Vi vil fortsatt ha opptakskrav for studiet, men det kan være for eksempel snittkarakterkrav eller krav ret-

tet mot de fagene vedkommende skal undervise i.

– Lærerspesialistordningen har vi hele tiden vært kritiske til.

– Og fraværsgrensen, vi var med å sikre flertall for den, men når vi hører at den skaper utfordringer, må den justeres slik at den ikke er så rigid at den fører til økt frafall.

– Kan velgerne stole på at dere ikke snur i disse sakene igjen?

– Ja. Dette står i partiprogrammet vårt og er løftene våre for de neste fire årene. En stemme til Arbeiderpartiet er en stemme til å få gjort noe med disse sakene.

Gap i matkostnader

Ved forrige valg var skolemat den saken Arbeiderpartiet løftet høyest. I 2021-utgaven av partiprogrammet lover partiet fremdeles å «innføre et sunt, enkelt skolemåltid i løpet av dagen og gi skolene frihet til å organisere dette selv». I sitt alternative budsjett har de satt av 300 millioner kroner til satsingen.

Ifølge beregninger fra Kunnskapsdepartementet vil det imidlertid koste 817 millioner kroner i halvåret for et enkelt brødmåltid, frukt/grønnsaker og melk til elevene i 1–7. trinn. Legger man til ungdomsskolen og den videregående skolen, beregnes kostnaden til 1507 millioner kroner for et halvår med skolemat.

Torstein Tvedt Solberg sier at de i sitt budsjett legger opp til at det «må skje en gradvis innfasing».

– Vi ønsker skolemat, men det er et stort løfte, som vil kreve mye og som vil koste. Mange skoler og kommuner vil trenge mer tid til å finne den beste løsningen lokalt, sier han.

– Men dere er enig i at tre milliarder kroner er prisen dere må opp i på sikt?

– Det kommer til å koste. Og selv om estimatene spriker litt, er det denne typen beløp det vil være snakk om, ja.

– Kunstig skille

– Vil det være penger igjen til å satse på lærerne da?

– Ja, i motsetning til Høyre som prioriterer skatteletter for de rikeste, vil vi over helsebudsjettet dekke inn skolemat, og samtidig sørge for bedre økonomi i kommunene slik at de kan prioritere skole. Høyre drar opp et kunstig skille og sier det må være enten eller. Vi vil vise hvordan man får til begge deler, sier Tvedt Solberg.

Det har Mathilde Tybring-Gjedde lite tiltro til.

– Med Ap vil de store pengene bli brukt til skolemat og skolefritidsaktiviteter. Det blir ikke en krone igjen til det viktigste for elevenes læring, nemlig flere gode lærere, bedre spesialundervisning og bedre lese- og regneopplæring, sier hun.

Frp vil gjøre det lettere å gi lærere sparken

- Det må bli enklere å bytte ut lærere som ikke fungerer i jobben, sier Frps Roy Steffensen.
- Man endrer ikke lovverket på grunn av rykter og enkelthistorier, svarer Utdanningsforbundet.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

Det må bli lettere å si opp lærere som ikke fungerer i jobben, mener Frp.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

– **Vi får** henvendelser om lærere som foreldre eller elever mener aldri burde vært lærere. Skoleledere har også fortalt meg at de har lærere som de mener ikke er egnet for jobben, men som de sliter med å bli kvitt, forteller stortingsrepresentant for Fremskrittspartiet og leder av Utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget, Roy Steffensen.

– Det må bli enklere å bytte ut lærere som ikke fungerer i jobben, sier han.

Derfor går Frp til valg på at «stillingsvernet i skolen må reduseres».

– Arbeidstagerne i Norge har generelt gode rettigheter og trygghet. Det skal vi alle være glade for, men samtidig må vi ikke låse oss fast i inngrudde systemer. Stillingsvernet har alltid vært en viktig sak for Utdanningsforbundet og andre fagforbund, noe som setter et tydelig preg på lovverket, sier Steffensen.

Høy terskel for oppsigelse

Tidligere var lærere omfattet av særregler i rettsvilkårsavtalen av 1984 og grunnskoleloven. I korte trekk regulerte disse reglene at 2/3 av lærernes skulle være ansatt i såkalte uoppsigelige stillinger. Slik er det ikke lenger. I dag gjelder de alminne-

ARKIVFOTO SNORRE SCHJØNBERG

«At noen må byttes ut, er helt naturlig».

Roy Steffensen
stortingsrepresentant (Frp)

lige reglene i arbeidsmiljøloven om stillingsvern for både lærere og andre ansatte i skolen.

Stillingsvernet reguleres av arbeidsmiljølovens kapittel 15. I paragraf 15-7 heter det at «Arbeidstaker ikke kan sies opp uten at det er saklig begrunnet i virksomhetens, arbeidsgivers eller arbeidstakers forhold.» Terskelen for å si opp en ansatt er høy, og arbeidsgiver må kunne vise til gode grunner. Ifølge juridisk avdeling i Utdanningsforbundet kan typiske grunnlag for oppsigelse være ordrenekt, illojalitet, samarbeidsproblemer, trakassering eller manglende arbeidsutførelse.

Men gjeldende lovverk er ikke godt nok, mener Frp.

– Dersom en lærer ikke er kvalifisert for jobben, eller ikke fungerer i den, bør det være en saklig oppsigelsesgrunn. Det er for vanskelig å bytte ut en lærer i dag, sier Roy Steffensen.

Vil endre arbeidsmiljøloven

– Det er ikke alle som er egnet til å være lærer, akkurat som det ikke er folk som ikke burde vært sykepleier, lærer eller politiker for den saks skyld. At noen må byttes ut, er helt naturlig, sier Steffensen.

SV går til valg på større uteområder i barnehagene.

ILL.FOTO MAJA LJUNGBERG BJÄLAND

– Hvilke juridiske endringer vil det kreve dersom stillingsvernet for ansatte i skolen skal reduseres?

– De juridiske detaljene her kan ikke jeg svare på. Vårt hovedanliggende i denne saken er å sørge for at elever ikke skal måtte finne seg i å ha lærere som ikke fungerer i jobben. Den formelle og korrekte lovutarbeidelsen må vi overlate til de kvalifiserte partene.

– Er det slik å forstå at dere vil endre arbeidsmiljølovens bestemmelser kun for lærere?

– Nei, Frp er generelt for en mer fleksibel arbeidsmiljølov. Frp mener den bedre må tilpasses et arbeidsliv i kontinuerlig endring, og at det må være rom for fleksibilitet slik at en kan inngå lokale, bransjevis eller individuelle avtaler om arbeidstid og øvrige betingelser tilpasset det markedet den enkelte arbeidsgiver opererer i.

Styrke sjansene for å lykkes

– Å foreslå å endre lovverket på bakgrunn av enkelthistorier man har hørt, eller rykter som verserer, er ikke seriøs politikk, sier Terje Skyvulstad, nestleder i Utdanningsforbundet.

Han understreker at det ikke betyr at det ikke finnes lærere som ikke gjør en god nok jobb.

– Det finnes heller ingen garanti for at en flink lærer klarer å skape gode relasjoner til alle elevene han eller hun har gjennom karrieren. Men i stedet for å svekke stillingsvernet må man gjøre det man kan for at lærerne skal lykkes. Det krever lærerutdanninger med gode praksisperioder, der studenten blir fulgt opp underveis, god veiledning av nyutdanna lærere og jevnlig oppfølging fra ledere. Så finnes det klare regler for når man kan miste jobben, og da må eventuelle tiltak, advarsler og klager være godt dokumentert.

SV vil gi barna mer boltreplass

SV går til valg på å øke arealnормene for uteområdene i barnehagene. I dag finnes det ingen oversikt over hvor store utearealer barnehagebarna har.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– **Gode utearealer** reduserer omfanget av vold og mobbing og i barnehagen og stimulerer til trivsel, lek og læring. Godt utrustede og store nok utearealer i barnehagen med rom for positive aktiviteter, er et sentralt element for å styrke kvaliteten i barnehagen, sier stortingsrepresentant for Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås.

Nå går partiet til valg på at de vil gi norske barnehagebarn mer boltreplass utendørs.

«SV vil lovfeste rett til gode grønne uteareal i barnehager, og ha større arealnормer for barnehager», heter det i partiprogrammet.

– Kunnskapsdepartementet utviklet i sin tid en veileder hvor arealnормen tilsier at utearealet per barn over tre år bør være 24 kvadratmeter og om lag 33 kvadratmeter for barn under tre år. Dette mener vi i SV er for knapt, og det er slett ikke alle barnehager og kommuner som overholder disse normene i dag, sier Fagerås.

Det finnes ingen oversikt over hvor store utea-

realer det er i norske barnehager og skoler. I en rapport fra forskere ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet fra 2019 heter det imidlertid at størrelsen på barnehagers uteområder har blitt betydelig redusert etter at barnehageutbyggingen skjøt fart etter årtusenskiftet.

Forskerne kom med nye anbefalinger om uteområder i skoler og barnehager: Uteområdet i barnehager bør være minst 25 kvadratmeter per barn. Det inkluderer ikke utesoveplasser eller oppbevaringsplasser for barnevogner. I bysentrum eller tett bebyggelse kan arealet reduseres til 15 kvadratmeter per barn.

– Vi må forstå hvor viktig utearealene er for fysisk aktivitet og barnas utvikling, særlig når vi har institusjonalisert barna våre så til de grader. Da bør vi ha høyere ambisjoner, uttalte Kine Halvorsen Thorén, professor ved Institutt for landskapsarkitektur ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) til Utdanningsnytt den gangen.

Heildagsskule med mat og leksefri

Felles skulelunsj, to timar med ekstra undervising kvar veke, leksefri og mange fysiske og kulturelle aktivitetar før skuledagen for elevane i 1. til 4. klasse sluttar kvart over tre.

TEKST OG FOTO Thomas Førde

– **Mest som å vera på hotell**, seier fleire av elevane, idet dei balanserer lunsjbrettet sitt mot langbordet.

Klokka er halv elleve. Ei lang rekke med seks- og sjuåringar ved Austrheim skole i Haugesund buktar seg fram mot inngangen til bydelshuset, kor ny skulekantine er innreia. I storsalen er det sett opp anretningsdiskar, ein på kvar langvegg. Her står fargerike salatar, pålegg, brødsiver, mjølk og vatn klar til dagens første skulemåltid. Om lag 100 elevar i 1. og 2. klasse stiller seg i kø med kvart sitt plastglas og tallerken på serveringsbrettet. Etter kvart som køen flyttar seg framover langs koldtbordet, forsyner dei unge seg av ymse salatar, tomat, agurk, ost og skinke etter ønske og til sist brødsiver og drikke.

Jamvel seksåringane, som berre har snaue 14 dagars røynsle med skulegang og kantinemat, ordnar opp sjølve. Lærarar og miljøarbeidarar er likevel ikkje langt unna dersom det skulle bli trong for assistanse.

Gjennom to år skal dette nye tilbodet om heildagsskule prøvast ut ved Austrheim skole, som er ein 1.-7.-skule med 410 elevar. Haugesund kommune har tatt initiativet og løyvd 13 millionar kroner til prøveprosjektet, som har skapt stor entusiasme blant lærarar, elevar og foreldre knytt til skulen. Forskarar vil òg følgja nøye med.

For om lag ti år sidan blei det gjort ymse forsøk med såkalla «helhetlig skoledag» mellom anna i

– **Planen er å tilby varm mat nokre gonger i veka**, seier Ewoud Smoolenaars, nytilsett skulekokk på barnetrinnet.

Elverum, Trondheim, Tromsø, Lillestrøm og Oslo. Dei fleste av desse forsøka handla om betre samordning mellom skolefritidsordning (SFO) / aktivitetsskule og leksehjelp. Nokre skular prøvde seg dessutan med skulemat. Men ingen av forsøka samla alle desse elementa i heildagsskulen, slik dei nå gjer ved Austrheim skole i Haugesund.

Eigen skulekokk

Kantinekjøkkenet er også blitt rusta opp til å kunne produsera og servera fullverdig lunsj til 220 elevar kvar dag. Ewoud Smoolenaars er skulekokk i full stilling. Då stillinga blei utlyst, skal det ha vore mange erfarne kokkar som søkte. Med seg på laget har kokken to assistentar denne dagen.

– Eg vil laga sunn og variert mat og samtidig utfordra elevane til å prøva litt nytt, seier Smoolenaars, som har allsidig og lang erfaring som kokk frå ymse restaurantar.

Han seier vidare at menyen vil ha relativt få innslag av kjøt, litt fisk, men meir grønsaker, poteter, pasta, ris og couscous. Under vårt besøk i den nyopna elevkantina var potetsalat med ymse grønsaker ein av hovudrettane.

– Dei første vekene med skulemat legg me vinn på å innarbeida gode rutinar, slik at elevane lærer seg tolmod med å stå i kø. Dei skal forsyne seg sjølv og ikkje minst rydda etter måltidet, seier kantesjefen.

–Kjekt å smaka annan type mat, seier Maria, som går i klasse 3 c. Ho legg til at det var kjedelegare i fjor med matpakke.

Han seier vidare at om litt er planen å tilby varm mat nokre gonger i veka, litt oftare om vinteren enn i sommarhalvåret.

For kantinedrifta er det budsjettert med 16 kroner per barn per dag.

– Denne ramma skal me halda oss innanfor, seier Smoolenaars, som i periodar vil halda kurs i matlagning for elevlar i aktivitetsbolken i heildags-skulen.

Prover annan mat

Klokka halv tolv kjem ei ny pulje til skulekantina i bydelshuset. Nå er det 3. og 4.-klassingane sin tur. Lydnivået stig dramatisk i matsalen, medan elevane ivrig fyller tallerkenar og glas på serveringsbretta sine.

– Kjekt å smaka annan type mat, seier Maria, som går i klasse 3 c. Ho legg til at det var kjedelegare i fjor med matpakke.

Maiken i klasse 4 c seier at det er gøy å eta lunsj saman med heile klassa rundt bordet. Linus i klasse 4 b er blitt glad i annan mat enn før. Agurk er mest pop hos han for tida.

Anna i klasse i 4 a likar å kunne prata i lunsjen med elevlar også frå andre klassar. Men ho legg til at det kan bli litt lenge å venta på lunsjmåltidet, ettersom det nå er usett med ein time i høve til i fjor.

– Det er spennande med noko nytt, det gir ein

Ein typisk skuledag for 1. til 4. klasse ved Austrheim skole:

Kl. 08.30 – 09.15	Undervising
Kl. 09.15 – 10.00	Undervising
Kl. 10.00 – 10.10	Friminutt
Kl. 10.10 – 10.55	Undervising
Kl. 10.55 – 11.25	Lunsj
Kl. 11.25 – 11.55	Friminutt
Kl. 11.55 – 12.40	Undervising
Kl. 12.40 – 13.25	Undervising og skulelekser
Kl. 13.25 – 13.35	Friminutt
Kl. 13.35 – 14.20	Frukt/fri leik/undervising
Kl. 14.20 – 15.15	Fysisk aktivitet/kultur

ny giv ved starten av skuleåret, seier Kristin Sydnnes, kontaktlærar for klasse 4 a. Ho legg til at det blir litt styr i starten når grupper skal organiserast for nye aktivitetar og nye rutinar skal innarbeidast. Men i det heile ser dette særst lovande ut, tykkjer ho.

Bydelshuset ein føresetnad

Etter andre bordsete blir matsalen rydda for bord og stolar og oppvasken unnagjort på kjøkkenet. Rektor, inspektørar, lærarar, miljøarbeidarar, assistentar og administrasjonskonsulentar yter alle sitt bidrag i ryddesjauen. Dugnadsånd og entusiasme fyller storsalen i bydelshuset. Rydding og ommøblering må skje kvar dag, ettersom bydelshuset skal kunne nyttast til andre føremål på ettermiddagar og kveldstid.

– Utan tilgang til dette store lokalet i Bleikemyr bydelshus kunne me ikkje ha starta med heildagsskule og felles skulemåltid, seier rektor Stine Helen Mehammer. Ho har ivra for at Austrheim skulle bli plukka ut til dette prøveprosjektet.

Politisk initiativ

Initiativet kom opphavleg frå Haugesund Arbeidarparti og Kjell Inge Bråtveit, som leiur hovudutval for oppvekst i byen.

– Heildagsskulen, med eit sunt og fullverdig skulemåltid og ikkje minst med ymse fysiske og

Til tekno-labben er det kjøpt inn lego-byggesett av ulik vanskegrad. Her er Herman i klasse 2 a i djup konsentrasjon.

Maiken i klasse 4 c seier at det er gøy å eta lunsj saman med heile klassa rundt bordet.

kulturelle aktivitetar etterpå, er truleg den beste måten å jamne ut forskjellar på mellom barn frå ulike familiar, seier Bråtveit.

Då bystyret handsama framlegget om å løyva pengar til forsøksprosjektet, røysta Høgre, Framstegspartiet og Venstre imot.

– Dette er ikkje rette måten å bruka ein relativt stor sum pengar på frå eit stramt skulebudsjett. Manglande matpakke blant elevar er eit mindre problem og som kan løysast med spesifikke tiltak, seier bystyremedlem Ulrikke Nesheim (H). Ho peikar på mangel på kvalifiserte lærarar, for få vaksne og manglande vedlikehald av skulebygg som nokre av dei store utfordringane i skulen.

Men det blei likevel fleirtal for å løyva 13 millionar kroner til eit toårig prøveprosjekt.

– Midlane blir henta frå kommunen sitt eige budsjett. Men me håpar at dette blir så vellukka og verdifullt at mange andre skular kring i landet tar etter og at statlege løyvingar kan støtta drifta i framtida, seier ordførar Arne-Christian Mohn (Ap).

Kultur og fysiske leikar

Etter skulemåltidet i bydelshuset sin store sal står ei kasse frukt klar til kvar klasse, som kontaktlæraren ber med seg til klasserommet. Mot slutten av dagen har klassetrinnna frå 1. til 4. frukt og fri leik på timeplanen.

Den siste bolken i heildagsskulen, frå klokka 14.20 til 15.15, inneheld tilbod om mange nye aktivitetar. Irene Wiik, som koordinerer dette, fortel at i løpet av ei veke skal kvar klasse innom fem ulike aktivitetar. Dei same aktivitetane står på planen i seks veker for dei blir skifta ut med nye.

– For å kunne planleggja nye aktivitetstilbod framover sender eg ut påmeldingsskjema til alle tilsette ved skulen og oppmodar dei til å forma ut og leia nye aktivitetar i samsvar med interesser og

kvalifikasjonar, seier Wiik.

Rektor Mehammer peikar på at kvart aktivitetstilbod i heildagsskulen skal vera godt organisert og grundig planlagt og dertil bli leia av kvalifiserte fagpersonar, anten av skulen sine eigne krefter eller folk utanfrå.

– Rettesnora er at om lag halvparten av aktivitetane skal vera fysiske og andre halvparten innanfor kultur. Me håpar etter kvart å kunne dra vekslar på resurspersonar i nærmiljøet, frå kulturskulen og frå frivillige lag og organisasjonar, seier rektor.

Leik med læring

Då me besøkte skulen, var elevane i den siste ettermiddagstimen opptekne med legobygging i teknolab, papirklipping for å laga fritthengjande uro, hinderløype og ein variant av boccia, medan andre gjekk inn i rolla som miljødetektivar.

Austrheim skole er ein såkalla paviljongskule der kvart klassetrinn held til i kvar si bygning. Skulen har relativt stort og variert uteområde med små skogholt mellom bygningane, romslege leikplassar og banar for ballspel.

– Her ligg godt til rette for mange typar fysiske

aktivitetar. I aktivitetane kan det bakast inn læring i fleire teoretiske fag, seier lærar Morten Davidsen Moss.

Han er ein av entusiastane og pådrivarane for heildagsskulen og har nå ansvaret for å finna høvelege leikar; aktivitetar som fungerer til bruk i den fysiske delen om ettermiddagen.

– Det ein høyrer, er lett å gløyma, og det ein ser, blir hugsa, men når ein gjer det i praksis, forstår ein kva det handlar om. Det kan dokumenterast at gjennom fysisk aktivitet får elevane betre konsentrasjon, betre husk, betre oppførsel i klasserommet og betre mental helse, seier Moss.

Som døme på leikar i heildagsskulen som samtidig gir aktiv læring, nemner Davidsen konkurransar, gjerne som stafettar, kor deltakarane skal knyta ord til rett bilde og bokstavar på ballar som skal setjast saman til ord.

– Foreldra positive og støttande

Brynjar Aardal, som har vore leiar i Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) dei siste to åra, seier at foreldra jamt over har vore positive og støttande frå første dag i prosessen. Aardal, som sjølv har barn i 2. og 4. klasse, peikar på dei mange fordelane med heildagsskulen:

– Leksearbeid blir integrert i skulekvardagen. Dermed får barna ein tilsvarande arbeidsdag som foreldra og kan ta meir eller mindre fri når dei kjem heim. Men me prøver å følgja opp med lese-trening heime, seier han.

Han legg til at barna snakkar òg svært positivt om skuledagen, mellom anna at dei får høve til å treffa barn frå andre klassar under skulemåltidet.

– Som foreldre ser me det som særst positivt at skuledagen blir broten opp med fleire fysiske aktivitetar, seier Aardal.

– Blir det ikkje lenge for ein førsteklasing å vera på

«Leksearbeid blir integrert i skulekvardagen. Dermed får barna ein tilsvarande arbeidsdag som foreldra og kan ta meir eller mindre fri når dei kjem heim.»

Brynjar Aardal, leiar i FAU

Utdeling av frukt står på timeplanen kvar dag saman med fri lek. Henry i klasse 1 a får velja av fruktfatet som Ingunn Grinde held fram.

Fri lek står sentralt i skulevardagen. Sofie i klasse 1 a svingar huska.

skulen kvar dag fram til klokka 15.15?

– For elevar som har nytta skolefritidsordning, var det like lang dag på skulen. Men for dei andre kan dette vera ein overgang.

I dei siste åra har mellom 140 og 150 barn nytta SFO-tilbodet. SFO-leiar Bjørg Raknes Nordahl opplyser at nå er det berre 20 elevar som nyttar SFO om morgonen frå klokka 07 til 0830 og 15 elevar om ettermiddagen fram til klokka 16.30.

Pedagogar og forskning

Ifølgje rektor Mehammer er staben utvida med ein pedagog og to nye miljøarbeidarar. Lars Rydland, som er tillitsvald for Utdanningsforbundet, seier at for mange av lærarane tyder heildagsskulen litt meir bunden arbeidstid og annan periodisering av arbeidstida. Rydland skal sjølv i ein seks veters periode mellom klokka 14.20 og 15.15 leia ein volleyballaktivitet i heildagsskulen.

– Då leiinga kom med forslaget om at skulen

skulle ta på seg prøveprosjektet, var det ein del skepsis blant dei tilsette om kva dette ville tyda i praksis. Men etter ein drøftingsprosess gjekk me inn for dette, seier Rydland.

Han ser nå fram til at skulen skal byggjast på, slik at lærarane får betre arbeidsrom.

Astrid Meling Kleppe, som er rådgivar ved skulekontoret i Haugesund, skal frå september inn i stilling som stipendiat under Forskingsrådet si ordning, «Offentlig Ph.d.» og forske på i første rekkje dei pedagogiske konsekvensane av heildagsskulen.

– Forsking på heildagsskulen vil vera av stor verdi for kunnskapsutviklinga i skulen, seier Kleppe.

Forskinga skal skje i samarbeid mellom Haugesund kommune og Høgskulen på Vestlandet (HVL) med støtte frå Forskingsrådet. HVL planlegg fleire forskingsprosjekt knytt til heildagsskulen. Konsekvensar av skulemåltid blir truleg tema for eit eige prosjekt.

Leiinga ved Austrheim skule: rektor Stine Helen Mehammer midt mellom dei to inspektørane, Eirik Falch, til venstre, og Petter Aas.

– I leiken kan det bakast inn læring i fleire teoretiske fag, seier Morten Davidsen Moss, som har ansvaret for å finna høvelege leikar; aktivitetar som fungerer til bruk i den fysiske delen i heildagsskulen.

Petit

Bente Kampsveen

Noe ekstra viktig

Marit (4) kom i barnehagen en torsdag morgen i august sammen med far. Litt ulikt Marit gjemte hun seg denne gangen bak ham, på vei opp bakken til lavvoen.

Plutselig stakk det fram en julenisse fra bak fars bein, etterfulgt av en trillende latter. Julenissemaska hadde hun oppdaga helt tilfeldig på loftet hjemme kvelden før. Det var ikke snakk om å la den maska bli liggende hjemme, den måtte Marit vise fram i barnehagen.

Julenissemaska skapte oppstandelse. Var det jul nå? Hvorfor hadde nissen lagt maska si på loftet hjemme hos Marit? Lette nissen etter maska si? Hvordan skulle han få den tilbake?

Spørsmålene haglet, og spekulasjonene svirret. Frokosten skled ut, og vi forsto raskt at dagen i dag kom til å bli litt annerledes enn vi hadde planlagt. Hva som egentlig stod på ukeplanen for dagen, utgikk med høy klaring. Her måtte vi hive planene på dynga, og snu oss fort rundt for å tilpasse oss barna og det de var opptatt av.

Noen gikk rundt juletre og sang julesanger. Men vi måtte jo pynte juletreet!? I mangel av juletrepynt fant vi fram fargerike piperensere, fjær, lim og glitter. En og annen spade blei det også plass til. Du verden for et fabelaktig juletre det ble! Og for en glede og iver i gjengen som pynta. Treet var et ekte, lite grantrøt altså. Heldige med den.

Hva annet gjør nissen da? Jo, han er på julegateåpning. Dermed blei det julegateåpning, og nissen Marit kunne overrekke en pakke upoppa popcorn som gave til alle de frammøtte. Nissen var tydelig

ILL. FOTO ANDERSBOMAN/STOCKPHOTO

«Vi var her og nå.»

på at denne skulle alle dele under fruktmåltidet kl. 14.

Lunsjen blei brått endra fra frokostblanding til nissegrøt. Det blei lekt julaften både i sandkassa og på bålplassen. Vi hadde mange nisser og nissens hjelpere i barnehagen denne dagen. Julesanger blei sunget høyt, mange vers.

Det blei spontant tegnet og skrevet ting som barna assosierte med jul og julenisse. Mange skreiv eller tegna brev til nissen, og fine steiner og kongler blei pakke inn til julegaver som skulle ligge under juletreet. Alle spørsmålene barna hadde, satte masse tanker i sving hos både liten og stor.

At det var august og 25 varmegrader, var det ingen som brydde seg om; vi var her og nå. Og vi hadde julaften hele dagen. Nissegrøten smakte deilig også i august. At det var mer enn varmt å poppe popcorn på den vedfyrte baksteovnen på en såpass varm dag, ja det fikk vi ansatte bare tale.

Den dagen gikk jeg hjem med en følelse av å ha deltatt i noe ekstra viktig.

● **Bente Kampsveen**
kontaktperson barnehage
Utdanningsforbundet
Innlandet
FOTO VETLEKLEVEN

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Førskolesaken

Tanken om et pedagogisk tilbud til barn i førskolealderen synes endelig å ha slått rot i norsk tankegang. Det er også på tide. Norge er nærmest et u-land å kalle i denne saken. [...] Det er denne forståelse som nå synes å komme. Vi sikter til planene for utbyggingen av daginstitusjoner og til det faktum at hele fem lærerskoler fra i høst har opprettet linjer for utdanning av førskolelærere. Slik situasjonen er, synes vi dette er lyspunkter som det er grunn til å notere seg med glede. (Fra lederartikkelen)

Norsk Skoleblad
nr. 36/1971

For 25 år siden
Høgskole for
alle faglærere

Den 19. september ble det lagt fram en NOU med forslag til hvordan en helt ny lærerutdanning kan se ut. Det innføres et kandidatår, der alle nyutdannede lærere følges av veiledere i sitt første yrkesaktive år. Etter endt utdanning blir det foreslått å gjennomføre en skikkethetsvurdering av læreren. Dessuten gjøres yrkesfaglærerutdanningen til en tre-årig høgskoleutdanning.

Skolefokus
nr. 14/1996

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Lærerinne på langtur

Det var ingen kort utflukt denne lærerinnegjengen fra Sydney i Australia bega seg ut på i 1953. I Adresseavisen 15. august det året fortalte Elisabeth Bartlett, Janette Hobbs, Shirley Back, Betty Gray, Betty Law og Margaret Fracer til Adresseavisen at de kjøpte en utrangert London-drosje for 50 pund og deretter hadde kjørt 5-6000 engelske mil på kryss og tvers i Europa før de ankom Trondheim. Og vel hjemme var planen å bruke turen i undervisningen:

- Ungene var elleville etter å få høre om planleggingen av turen, og da blir det nok enda morsommere å få høre hvordan det gikk i virkeligheten, sa damene før de satte kursen sørover igjen mot Bergen, før retur til London, der de forteller at et studieopphold venter dem.

Bøker

Aktuell bok MELDT AV Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

Praksisnært om åtferd

Forstå elevene

Av Tove Anita Fiskum & Karl Jacobsen
Universitetsforlaget
126 sider

Dette er ei praksisnær og lettlesen bok om kva som utløyser ulik åtferd hos elevane, og korleis ein lærar kan handtere dette for å få eleven inn i god utvikling.

Boka bruker Opplæringslova og Kunnskapsløftet som bakgrunn for tema, og teksten er dermed godt plassert i ein skolekvardag. Lærar si røyst kjem fram gjennom to gruppeintervju der lærarar i grunnskulen er intervjuet om tema elevkunnskap. Her får lærarane gje uttrykk for kva dei opplever som utfordrande, og dessutan at dei deler kva som har vore nyttig i arbeid med elevar. For å gje elevane ei røyst inn i teksten, er det brukt kasus. Her vert fire ulike elevtypar skildra, og det er gått inn i kvifor eleven reagerer som denne gjer, og kva som kan vere nyttige handlingsmåtar for læraren.

Teksten er i skjeringspunktet mellom pedagogikk og psykologi, og han tar mål av seg å gje forståing for og innsikt i ulike emosjonelle reaksjonar hos elevane. Forfattarane har tidlegare skrive saman om uteskule, eit tema dei trekker inn i denne boka også. For nokre elevar vil det å ha større fysisk rom, som å vere ute, vere det som trengst for å hjelpe dei å regulere

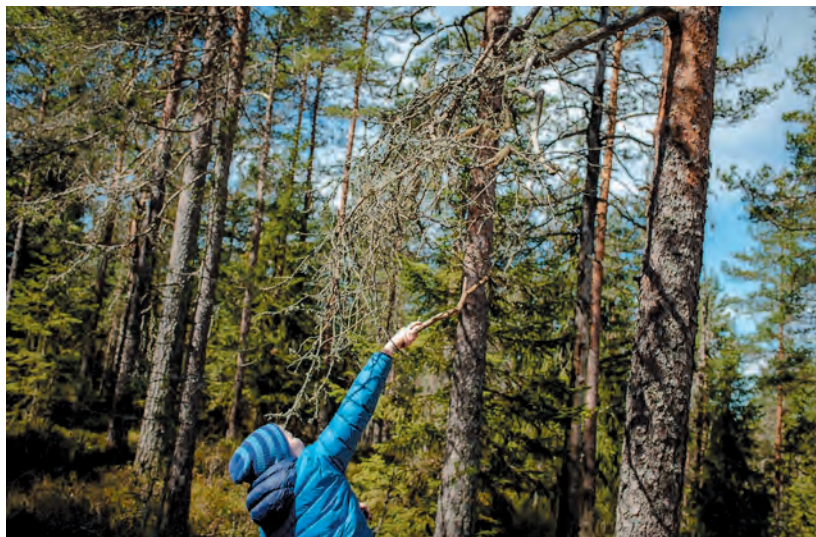
åtferd. Dette er eit godt poeng for å vise korleis omgivnader kan påverke åtferd. Det er ei tydeleg vinkling mot individualitet, og det vert påpeika at regulering av kjensler er ein av dei mange fasettane som inngår i et barns utvikling.

Kjensler og regulering av kjensler går som ein raud tråd gjennom teksten. Boka går inn på elevar som treng å regulere kjensler slik at desse vert mindre uttalte, og elevar som treng å uttrykke kjenslene sine tydelegare. Her er god innføring i kva kjensler er, og desse vert sett inn i ei evolusjonsmessig ramme ved å minne på at kjensler har med overleving å gjere, så noko nytteverdi er det i dei fleste kjensler. Det vert peika på at i sosial samhandling er kjensler det som gjer oss tydelege som person og fører til at andre kan forstå kva vi ynskjer og meiner. Komponentane i kjensler er kroppslege og kognitive, som er i gjensidig påverknad på einannan. Forfattarane meiner at når ein elev er utydeleg eller overtydeleg i sine kjensle-

uttrykk, kan det vere indikasjon på dårleg psykisk helse.

Teksten omhandlar elevar som har over- eller underregulerte kjensleuttrykk, som òg kan kallast utagerande eller innagerande åtferd. Her vert òg omgrepet temperament trekt inn, som gjev ei god forståing av individualitet og ulike reaksjonar hos elevar. Temperament vert kort skildra som ein medfødd faktor som påverkar spenning i kroppen, og kva åtferd som vert nytta for å få utløyst denne spenninga. Nokre elevar har mykje spenning i kroppen, som vist gjennom elevkasus, og får dette byggje seg opp over tid, kjem det til ein utagerande reaksjon. Andre elevar, som vist gjennom elevkasus, unngår å utløyse spenningar for å unngå den fysiske og psykiske effekten av desse. Temperament og kjensler vert gjennomgått med bakgrunn i teori, og konkretisert gjennom dei fire ulike elevkasusa.

For elevar som er tilbaketrekte, her skildra som det å ha slått av emosjonssystemet sitt, er det prosessar som må settast i gang. Dette er elevar som viser lite reaksjonar og kjensler, og som fort kan verte oversett i ein skulekvardag. Teksten viser til lærar sine måtar å vitalisere elevar som er for tilbaketrekte på, godt eksemplifisert gjennom kasus som skildrar eleven Svein. Her vert eleven sine eigne interesser nytta som motiveringsfaktor, og på den måten trekt inn i det faglege arbeidet. Også det å gje enkle og ufarlege oppgaver som berre krev at eleven fyller i det som manglar vert nytta for å få eleven i gang. Klarer læraren å sette i gang slike prosessar, bryt det ned gamle åtferdsmønster, og eleven kjem etter kvart inn i gode utviklingsspor. Men det vert minna om at når eleven er komen i gang, lyt det

For nokre elevar vil det å ha større fysisk rom, som å vere ute, vere det som trengst for å hjelpe dei å regulere åtferd, skriv forfattarane.

ILL. FOTO: JOAKIM S. ENGER

arbeidast for å halde den gode utviklinga i gang ei tid framover.

Dei elevane som viser kjensler overtydeleg og med stor intensitet, gjer det klart for omgivnadane at dei treng støtte for å regulere seg, og å få til å gje uttrykk for kjenslene sine på meir sosialt akseptable måtar. Vanskeleg temperament vert skildra gjennom kasus som eleven Berit, som viser kva åtferd slike spenningar kan føre til. Og like viktig, korleis det kan handterast. Berit er ein elev som kan verke sint, og med vanskar med konsentrasjon og merksemd. Frustrasjon og vanskar med å regulere kjensler vert uttrykt gjennom kraftige

utbrot, som lett kan tolkast som sinne. Skildringa av samtalar med elev, foreldre og lærar gjev eit godt eksempel på kva tema som takast opp. Her går læraren inn og viser at denne vil støtte eleven til å få oversikt over skuledagen og oppgåver. Det reduserer stress hos eleven, som igjen fører til at mindre oppbygging av spenning og dermed færre utbrot. Tilbakefall er å forvente, og eleven treng støtte ei tid framover til åtferdsmønsteret er endra og utviklinga indikerer mindre frustrasjon og betre handtering av eigne kjensler.

Målgruppa for boka er studentar på lærarutdanningar, og her kan det praksisnære ved boka gjere

at den utfyller godt den teoretiske delen. Teksten er enkel og lett å lese. Kwart kapittel vert avslutta med refleksjonsoppgåver, som gjerne kan nyttast i kollokviegrupper eller som grunnlag for drøfting i klasserommet. Teksten vert levandegjort med sitat frå det lærarar uttrykte i fokusgruppeintervjua, og dette gir eit godt bildet av den omsut og dei utfordringar som elevlar skaper hos lærarar. Både pedagogar og andre som arbeider i skulen vil kjenne godt att dei ulike elevskildringane, og slik kan boka vere nyttig for alle som arbeider i skulen.

Skoleserien

– nyttige fagbøker
for lærere i grunnskolen

Vi vet at du som lærer ønsker å holde deg oppdatert, men at tiden ikke alltid strekker til. *Skoleserien* er en serie med små bøker som skal inspirere, gi innsikt og kanskje løsninger på de utfordringer lærere møter i hverdagen. Bøkene er skrevet av ledende fagpersoner og forskere.

Les mer om *Skoleserien* på
cappelendammundervisning.no/serie/Skoleserien

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

Gøril Lyngstad
Foreldremøtet

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

Frans Ørsted
Andersen
**Motiverende
undervisning**

Sissel Østrem
Lekser

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

Ingrid Lund og
Anne Helgeland
**Mobbing
i skolen**

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

Louise Klinge
**Relasjons-
kompetanse**

«Bøker skrevet
av kloke, engasjerte,
erfarne folk som vet noe
om hvordan det er
å være lærer.»
Hilde Eskild, lærer
og forfatter

formidling
av kunnskap
vårt ansvar
siden 1829

Regjeringen har ikke lykket å hjelpe alle med nærvær i skolen

● **Thom Jambak**
sentralstyremedlem i
Utdanningsforbundet
FOTO STIG WESTON/UDF

Fraværsgrensen i videregående skole ble innført i 2016 etter lange diskusjoner og bred involvering. Den har vært en suksess om man ser på intensjonen bak – å få flere elever til å delta mer i undervisningen og oppnå bedre resultater.

Dessverre løser ikke fraværsgrensen alle de utfordringer som er knyttet til elevfravær. Det varslet vi om da fraværsgrensen ble innført. Vi påpekte at det måtte settes inn flere ressurser for å følge opp de elevene som har ulike personlige utfordringer og hvor dette er hovedårsak til fraværet. Verken regjeringen eller fylkeskommunene har imidlertid gjort nok for å følge opp behovet for bedre oppfølging.

Under pandemien har fraværsgrensen vært suspendert fordi det er svært vanskelig å kontrollere elevenes tilstedeværelse når undervisningen foregår digitalt. Fordi det fortsatt er usikkerhet knyttet til om skolene kan drives som normalt i første del av skoleåret, har regjeringen forlenget suspensjonen av fraværsgrensen ut september. Jon Rogstad, forsker ved velferdsforskningsinstituttet NOVA, med flere har gitt ut boka "Fraværsgrensen i videregående skole: Perspektiver, konsekvenser og erfaringer". Boka bygger på forskning fra Fafo og Statistisk sentralbyrå. I boka viser de at fraværsgrensen er bra for de fleste, men dessverre faller noen utenfor.

Fraværsgrensen er altså bra for de fleste. Fraværet er betydelig redusert og mest for elevene som hadde høyest fravær, og elevene oppnår noe bedre resultater. Før fraværsgrensen ble innført, hadde verken skoleledelsen eller lærerne myndighet eller autoritet nok til å holde fraværet nede på et akseptabelt nivå. Det var ingen sanksjonsmuligheter, og mange lærere ble presset til å lage ekstraordinære vurderingssituasjoner for at elever med mye fravær skulle kunne vise hva de kunne. Likevel må vi erkjenne at fraværsgrensen er en enkel løsning på et komplekst strukturelt problem. Skal vi komme noen vei med utfordringer som gjennomføring og fravær, må vi diskutere det som er de faktiske utfordringene. Og de utfordringene handler i stor grad om de som faller utenfor – der må regjeringen og fylkeskommunene ta seg ordentlig sammen. Disse elevene må få mer hjelp.

Vi mener det ikke er strengt å kreve at elevene er på skolen minst 85 prosent av tiden, slik forskriften sier, for å bli vurdert. Jeg kan forstå utfordringene fastlegene har, og frustrasjonene til elever og foreldre som må dokumentere sykdom. Men vanlig fravær i arbeidslivet er rundt 6 prosent, og det skulle ikke være noe som tilsier at elever er mer syke enn befolkningen ellers. Det er dessuten en hel rekke typer fravær, i tillegg til sykdom, som regnes som gyldig fravær.

Likevel kan det være grunn til å diskutere forskriften slik den ser ut nå, i og med at den skaper utfordringer på noen områder. Men vi må sikre at eventuelle endringer ikke fører til at forskriften mister de positive effektene. Dessuten blir det viktig å kommunisere til sentrale politikere at de må være offensive og bevilge ekstra ressurser knyttet til mulige tiltak for å hjelpe dem som faller utenfor. Parr-utvalget, som har foreslått en rekke tiltak for å kompensere for svakheter i skoletilbudet under pandemien, skisserer for eksempel interessante tiltak det absolutt er verd å se nærmere på. Når det gjelder ekstra ressurser, er det viktig at politikerne tar erfaringene fra 2020 på alvor. Da var det bare en liten del av de ekstra ressursene som faktisk nådde fram til skolenivået. Når regjeringen nå også legger opp til at lærere skal drive hjemmeundervisning samtidig som det gjennomføres undervisning på skolen, må de også sørge for at ressursene når helt frem til den enkelte skole.

Lærere har et samfunnsoppdrag og en klar ambisjon for sine elever; at de skal gjennomføre videregående skole og være faglig og sosialt forberedt til studier, yrker og livet. Skal lærerne lykkes med det, må elevene være til stede. Fraværsgrensen bidrar til at elevene møter opp til undervisningen. Men nasjonale politikere og fylkeskommunene bør snarest komme opp med en satsing for å hjelpe de elevene som faller utenfor. En skroting av fraværsgrensa er ikke løsningen for noen av elevene.

«Det er ikke strengt å kreve at elevene er på skolen minst 85 prosent av tiden for å bli vurdert.»

Manabua

Få grep om begrepa!

Biologi

Fysikk

Geografi

Historie

Kjemi

Matematikk

Religion

Samfunnsfag

Manabua forklarer de sentrale begrepne til skolespråket på en måte som gjør dem enklere å forstå. Med hjelp av flerspråklige filmer med tilhørende begrepslister og quiz får elevene testet det de har lært. For elever på 5.-10. trinn.

Skann av QR-koden og test gratis og uforpliktende 30 dager!
Les mer på manabua.no.

Les og lytt til bokmagi! Polylino er det flerspråklige lese- og lydboksverktøyet for barnehagen som gir tilgang til et stort utvalg fantastiske billedbøker. Test gratis og uforpliktende 30 dager!

NYHET: Polylino skole for første og andre trinn lanseres høsten 2021. Vil din skole være blant de første som tester? Les mer på våre nettsider: polylino.no

ILT
Education

Regjeringa har ingen ambisjonar for utdanninga av barnehagelærarar

● **Liv Ingrid Fjellanger
Sissel Aastvedt Halland
Maritha Berger Nylund
Annette Kristoffersen Winje**

høgskulelektorar ved Barnehagelærer-
utdanninga, Høgskulen på Vestlandet

Det har vore høg politisk satsing på barnehagefeltet dei siste åra, men barnehagelærerutdanninga har ikkje vore ein del av denne satsinga.

Utdanningstilboda i universitets- og høgskulesektoren har ulike finansieringskategoriar, frå A på toppen til G i botn. Barnehagelærerutdanninga ligg i kategori E, noko me meiner påverkar kvaliteten i barnehagelærerutdanninga og i barnehageprofesjonen. Ved innføringa av dagens grunnskulelærerutdanning vart utdanninga løfta frå finansieringskategori E til D, noko som gav grunnskulelærerutdanninga større rom for å drifta utdanninga.

Då førskulelærerutdanninga gjekk over til barnehagelærerutdanning, utløyste ikkje dette ein høgare finansieringskategori. I sluttrapporten frå Nasjonalt råd for lærarutdanning (NRLU 2015) finn ein ikkje argument for at barnehagelærerutdanninga skal ha ein lågare kategori enn grunnskulelærerutdanninga, med mindre ein godtar ein lågare standard, eller dårlegare kvalitet.

Som utdannarar i barnehagelærerutdanninga har me identifisert eit aukande behov for same finansieringskategori som grunnskulelærerutdanninga. Det er fordi den nye barnehagelærerutdanningsreforma har vore og er omfattande og krevjande å arbeide i. Følgjegruppa for Barnehagelærerutdanninga (nr. 4/2017) understreka også at reforma burde utløyst ein høgare finansieringskategori, fordi reforma har vore stor og strukturen ressurskrevjande. Universitets- og høgskulesektoren har også fremja kategoriheving i barnehagelærerutdanninga som sak til Kunnskapsdepartementet, men det har per dags dato ikkje vore politisk vilje til å utløysa ei høgare ressurstildeling.

Følgjerapporten syner vidare at faglærarar som arbeider både i grunnskulelærerutdanninga og i barnehagelærerutdanninga, finn det mindre attraktivt å undervise i barnehagelærerutdanninga, grunna lågare finansieringskategori og derav lågare ressurstildeling til undervisning, rettleiing og vurdering. Dette bidrar til dårlegare arbeidsvilkår for barnehagelærarstudentane og

faglærarane i barnehagelærerutdanninga, noko som me tenker påverkar kvaliteten i barnehagelærerutdanninga og barnehageprofesjonen.

Dersom regjeringa meiner at det skal vera kvalitet i alle ledd i barn sitt utdanningsløp, må dei ikkje gløyme grunnutdanninga til profesjonsutøveren i barnehagen. Kunnskapsdepartementet fremjar formell utdanning som ein viktig kvalitetsfaktor i barnehagefeltet og har gitt barnehagelærarprofesjonen eit mandat om å samarbeida med heimen, og å fremje omsorg og leik, læring og danning som grunnlag for barnet si allsidige utvikling (Rammeplan 2017). Mandatet er eit krav, men også ei anerkjenning av barnehagelærarprofesjonen, og det gjev utdanninga og barnehagelæraren eit særleg ansvar som er basert på faglege kunnskapar og ei skjønnsmessig vurdering av kva som er barn sitt beste. Dette fordrar ei kvalitetsutdanning med ei høgare kategoriheving, der faglærarane får meir ressursar til å førebu undervisning, tilby meir undervisning, følgja opp og rettleia barnehagelærarstudenten. Me meiner også at dette vil kunne rekruttera gode faglærarar til barnehagelærerutdanninga.

Barnehagepolitikken som har vore ført, har etter vårt syn vore ambisjonslaus når det gjeld barnehagelærerutdanninga. Utdanninga har vore underfinansiert og er bygd på ein idealisme. Denne idealismen, kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby, vil etter vårt syn, ikkje auka og utvikla kvaliteten i utdanninga eller i barnehageprofesjonen. Dette er ein politikk med mangel på anerkjenning av barnehagelærerutdanninga og barnehageprofesjonen. Me meiner at det er eit paradoks at dagens regjering vil ha kvalitet i alle ledd i barnehagesektoren og i barn sitt utdanningsløp, utan å syne vilje til å satse på eit merkbart ressursløft i barnehagelærerutdanninga.

«Utdanninga har vore underfinansiert og er bygd på ein idealisme.»

Den digitale skolen

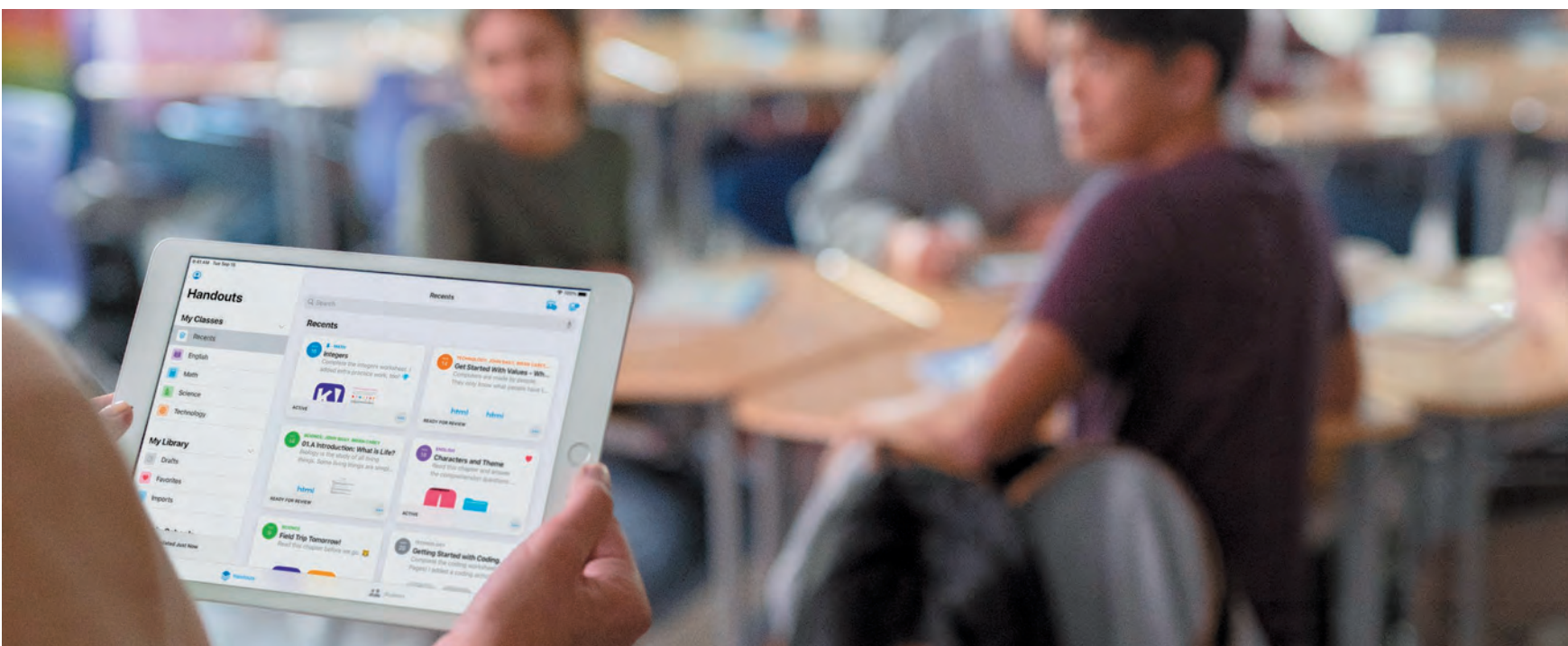
Bestående av Eplehusets Utdannings-team - Marit, Marte og Inger Lise - gjennomførte Eplehuset en hel dag med skoleledelsen i Altaskolen, der man sammen reflekterte, diskuterte og definerte praksis rundt sentrale elementer som var avgjørende for at skolene skulle lykkes. De sentrale elementer i den strategiske planleggingen var elementer som visjon og strategi, læring, profesjonsfelleskap og ramme faktorer.

- Strategisk planlegging er, etter min vurdering, helt essensielt for å lykkes med digitalisering i skolen slik at både skoleeier, skoleledelsen og lærerne kan møte utviklingen i skolen med et felles mål om at våre elever i Altaskolen skal oppleve mestring og motivasjon for å lære.

Anita Alice Jensen, Rådgiver oppvekst for Altaskolen

Basert på refleksjonene og diskusjonene sammen med skoleledelsen ble det etablert en systematisk tilnærming til den digitale prosessen, og dagen ble avsluttet med en milepælsplan som ga skolene retning for veien videre. Skoler som velger å gjennomføre strategisk planlegging sammen med Eplehuset får et bedre grunnlag og støtte i hele digitaliseringsprosessen. Dette fordi planen som utarbeides sammen gir en tydelig retning på hvor skolen skal og hva de konkret må gjøre for å komme dit.

[Les mer om hvordan skoleledere og lærere i Alta kommune, sammen med Eplehuset, har fått handlingsplaner og kompetansen til å imøtekomme kompetansemålene i Læreplanverket, på \[eplehuset.no/alta\]\(http://eplehuset.no/alta\).](#)

Inviter oss til din skole.

Vi har et sterkt ønske om å hjelpe alle institusjoner med å oppleve hva Apples omveltende teknologi har å by på. Vi hjelper dere gjerne med å finne produktene, tjenestene og finansieringsløsningene, og tilbyr den strategiske planleggingen og opplæringen skolene trenger for å legge til rette for elevers læring og utvikling.

[Ta kontakt med oss for en uforpliktende prat: \[skole@eplehuset.no\]\(mailto:skole@eplehuset.no\)](mailto:skole@eplehuset.no)

Kvaliteten på historien og voksenrollen betyr mer for barns læring enn bokas format

Mange er bekymret for at barn i stadig større grad leser og blir lest for via digitale flater. Men er det virkelig forskjell på om man leser på papir eller skjerm? Forskningen sier både ja og nei.

● **Natalia Kucirkova**
professor ved FILIORUM
– Senter for barnehage-
forskning ved Universi-
tet i Stavanger
FOTO UIS

Sjansene er store for at du leser dette på en skjerm i stedet for i papirformat. Skjermlesing har blitt stadig mer vanlig, også før korona – men pandemien har ført til at det nærmest er den nye standarden. Og det er ikke bare voksne som har for vane å lese historier på nettbrett eller smarttelefon, også barn leser mer og mer på skjerm. I kjølvannet av pandemien er det mange som er opptatt av å ha en bedre balanse mellom digital og fysisk aktivitet. Da er det mange foreldre og lærere som spør seg: Er det forskjell om barn leser historier i en bok eller på et nettbrett?

Voksenrollen er avgjørende

Forskning fra de siste ti årene gir noen svar. For barn handler det ikke om bok versus skjerm. Det er kvaliteten på historien og hvem barnet leser sammen med, som betyr noe. Når kvaliteten på de digitale bøkene er lav (for eksempel når de inneholder minispill, distraherende knapper, sprettoppvinduer og lyder), skader de barns forståelse av historien. Disse bøkene forstyrrer både barnets oppmerksomhet og samtalen mellom barn og voksne. Er den digitale boken derimot av høy kvalitet (for eksempel at den bidrar til å stimulere barnets forståelse ved å stille spørsmål eller fremheve bestemte ord), kan slike bøger øke barnas historieførståelse.

Disse funnene er basert på en metaanalyse av 39 studier hvor 1812 barn mellom ett og åtte år fra ulike land rundt om i verden deltok. Studien avslørte at mange digitale bøger er designet slik at barnet skal kunne lese den på egen hånd. Men det at en voksen deltar i aktiviteten, utgjør en stor

forskjell. Dette er noe vi vet fra studier på tradisjonelle bøger: Det finnes ingen digital erstatning for en omsorgsfull voksen som leser sammen med barnet.

Distraherende elementer forstyrrer leseopplevelsen

Man kan fortsatt oppnå samholdet og språkløftet gjennom å lese digitale bøger sammen med barnet, men det er avgjørende at den digitale boken er av høy kvalitet. Den må ha en godt utformet tekst med en interessant historie og inneholde et variert utvalg av ord og setningsstrukturer. E-bøker for små barn må være i form av en bildebok med illustrasjoner av høy kvalitet som øker barnets så vel som foreldrenes estetiske opplevelse.

Problemet er at mange populære digitale historiebøker dessverre inneholder distraksjoner. Du har kanskje sett noen av dem; en innebygd historieforteller som forstyrrer foreldrenes lesing, eller støyende spill som tar barnets fokus bort fra fortellingen. Hvis vi sammenligner dårlig utformede digitale bøger og godt utformede tradisjonelle bøger, er tradisjonelle bøger naturlig nok overlegne.

Stort potensial

Forskere vet at man ikke kan sammenligne epler og appelsiner. Bøker i papirformat har en lang og rik tradisjon innen barnelitteraturen, og digitale bøger er fortsatt et relativt nytt fenomen. Likevel har digitale bøger et enormt potensial. Digitale bøger kan hentes opp på mobile enheter hvor som helst, når som helst. Det er ikke behov for et dyrt

bibliotek hjemme hvis historiene allerede ligger i foreldrenes lomme og kan trekkes fram under reiser, legebesøk eller perioder med isolasjon, som vi så under pandemien.

Digitale bøger består av multimedieinnhold – bilder, tekst og lyd, og engasjerer ofte de barna som vanligvis ikke liker å lese (de såkalte motvillige leserne). I tillegg kan digitale bøger tilpasses: skriftstørrelsen, leseskjermen og språket kan tilpasses den enkelte leseren. Dette er en stor fordel for barn med spesielle behov eller barn som snakker minoritetsspråk. Vi må med andre ord investere i å utvikle digitale barnebøker med kvalitetsinnhold dersom vi skal utvikle og støtte lesegleden til *alle* barn.

Ikke enten eller

Å engasjere barn med gode historier kommer alltid til å være viktig. Det finnes allerede flere spennende produkter på markedet som kombinerer tradisjonelle og digitale bøger. For eksempel en app som gjenkjenner den voksnes stemme og spiller av en fuglelyd fra telefonen når foreldrene leser ordet «fugl» i den tilhørende papirutgaven av boken. Eller digitale bøger hvor foreldrene kan spille inn sin egen stemme. Det er sannsynlig at slike hybridopplevelser vil bli mer og mer vanlig, og er et steg i riktig retning.

Vi bør ikke sette tradisjonelle og digitale bøger opp mot hverandre, men heller anerkjenne at ulike formater fungerer for ulike barn – og at de to formatene kombinert kan by på en spennende leseopplevelse.

«Vi bør ikke sette tradisjonelle og digitale bøger opp mot hverandre.»

TA ELEVENE DINE MED TIL PENGEBY!

I spillet lærer elevene om personlig økonomi, matematikk og bærekraft på en morsom måte.

Pengeby er utviklet av Danske Bank, og gratis
å bruke. Les mer og finn lærerveiledning på
pengeby.no

Tilpasset
for 1.-4.
klasse

SPILL I DIN
NETTLESER

Last ned på
Google Play

Last ned på
App Store

PENGEBY

● Årsmøtereresolusjon

Innføring av faglærarsystem frå fyrste klasse er skivebom

Utdanningsforbundet Voss meiner at det er skivebom å innføra eit faglærarsystem frå fyrste klasse. I barneskulen treng eleven tryggleiken gjennom ein kontaktlærer som har breidda i faga, ikkje minst gjeld dette i småskulen. Seksåringen treng dei trygge rammene som ein får gjennom å forholde seg til ein kontaktlærer.

Kompetansekrava for å undervisa i norsk, matematikk og engelsk har ført til eit paradigmeskifte i barneskulen, der ein går over til eit faglærarsystem heilt ned til 1. klasse. Dette skjer utan at det har vore nokon prinsippdebatt omkring det. Utdanna allmennlærarar har tidlegare vore kompetente til å undervisa i alle fag. No vil dei kunne bli erstatta av faglærarar i inntil tre fag. UDF Voss meiner dette er å gå i heilt feil retning. Korleis vil

konsekvensane bli for elevane i småskulen?

Før hadde dei yngste elevane ein kontaktlærer som underviste i dei fleste fag, som kunne tenkja heilskapleg om undervisninga, jobba tverrfagleg, variera arbeidsmåtar og lengda på læringsøktene, og som gav dei meningsfull undervisning og tryggleik i skulekvardagen.

Kompetansekrava i norsk, matematikk og engelsk vil gjera undervisninga annleis med faglærarar som kjem inn i fleire fag og har undervisning i faste tidsøktar utan den fleksibiliteten ein hadde før. Elevane må forholde seg til mange ulike lærarar i løpet av dagen, i staden for den eine kontaktlæraren.

Utdanningsforbundet Voss meiner det blir vanskelegare å nå måla i fagfornyninga med eit faglær-

arsystem på småskulesteget, og at det vil føre til ein fragmentert skuledag for elevane der dei ikkje får den læringa og tryggleiken den treng i dei første skuleåra. Det er dei første åra ein skapar grunnlaget for ei god skuletid, difor treng elevane tryggleiken det er å ha ein kontaktlærer som følgjer ein opp.

Me forventar at Utdanningsforbundet grip tak i problematikken, og arbeider imot eit faglærarsystem i barneskulen. Vidare meiner me at lærarar som har teke godkjend grunnskulelærarutdanning, og som har minst eit av basisfaga, må bli anerkjent som kvalifiserte til å undervisa småskuleelevane i alle fag, uavhengig av om dei fyller dei nye kompetansekrava.

Utdanningsforbundet Voss

● Lærerutdanning

Bekymret for rekruttering til læreryrket

Arbeidsvilkårene, og lønna, er blant de største motargumentene for å velge læreryrket, skriver Elise Håkull Klungtveit.

ILL. LARS AURTANDE

Hovedopptaket viser at 11.302 studenter får tilbud om studieplass ved lærerutdanningene. Det er en nedgang i tilbud ved samtlige lærerutdanninger. Den største nedgangen ser vi på grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn, der nedgangen er på så mye som 14,9 prosent. Dermed fortsetter den nedadgående trenden, noe som ikke er overraskende, men svært bekymringsfullt for hele samfunnet. Pedagogstudentene håper de som har fått tilbud takker ja til plass, men er bekymret over hvor få som vil og får muligheten til å bli lærere.

Vi mener vi har pekt på flere av de største problemene ved utdanningene og at veien fremover må bestå av kloke opptakskrav og kvalitetsløft, og dermed bedre finansiering av lærerutdanningene.

Lærerutdanningene er underfinansiert, noe som går på bekostning av kvaliteten. Det kommer til et punkt der det ikke lenger hjelper å snakke om hvor viktig lærerstudentene er, om man ikke følger opp med målrettede tiltak og handling. Vi håper for alles del; for studenter, elever, foreldre, storsamfunnet, at ord blir til handling når det kommer til lærerstudiene i tiden fremover.

Pedagogstudentene har også tatt til orde for at «mattefireren» er et feilslått tiltak for opptak til lærerstudiene. Vi mener at strenge opptakskrav

er en styrke, men at kravet om karakteren fire i matematikk stenger altfor mange høyt kvalifiserte ut fra lærerutdanningene.

Når regjeringen peker på at «mattefireren» fører til økt gjennomføring, tar de feil. Det er et generelt høyere karaktersnitt som er avgjørende for gjennomføringen. Derfor mener vi at regjeringen må lytte til oss og innføre et generelt opptakskrav på 40 skolepoeng for opptak til lærerutdanningene.

Det er et stort behov for lærere i norske skoler og barnehager. Landets lærerstudenter vet fra en undersøkelse at lønns- og arbeidsvilkårene er ett av de største motargumentene for å velge seg læreryrket.

For at en skal ville søke seg til lærerutdanningene, mener vi det er helt avgjørende at yrket har bedre lønnsvilkår enn i dag. Lærerne har over mange år vært lønnstapere, selv med en lang og krevende utdanning. Vi mener det er avgjørende for rekrutteringen at det tas på alvor.

Elise Håkull Klungtveit | leder av Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

● Skolefravær

Økt forebygging av skolevegring

16. august begynte skolen igjen. For noen barn kan det være starten på mange år med psykisk strev. For å unngå det, må myndighetene styrke skolehelsetjenesten og satse på ny teknologi.

I midten av august ringte skolen inn for over 600.000 barn i grunnskolen, men i hvert klasserom blir det stående en tom pult. Den tilhører et barn som ønsker å være på skolen, men som ikke får det til. Å gå på skolen gir et for stort psykisk ubehag.

Forskningen viser at langvarig fravær fra skolen øker risikoen for at problemene forplanter seg videre inn i voksenlivet og fører til utenforskap og uførhet. De siste fem årene har antallet unge uføre økt med 58 prosent. I tallene fra Statistisk sentralbyrå sees en klar sammenheng mellom uførhet og utdanningsnivå. Av 37.000 uføre mellom 18 og 34 år har nesten 80 prosent droppet ut av skolen før videregående.

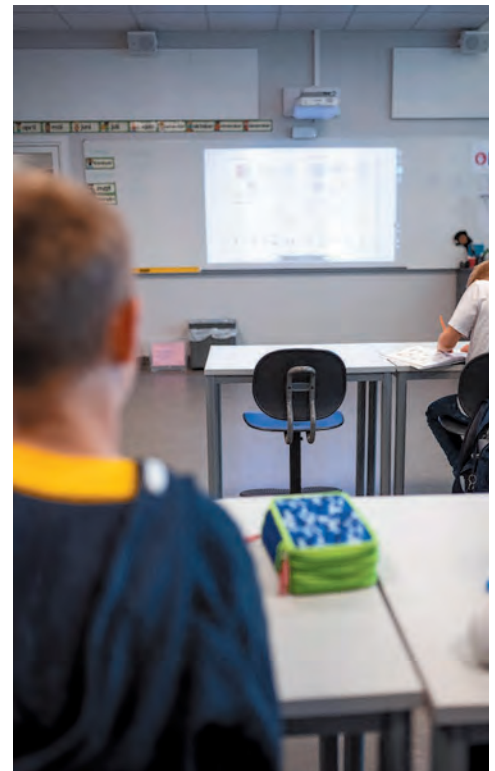
Selv om Norge er et bra land å bo i, er det fortsatt for store hull i det sikkerhetsnettet som skal fange opp de mest sårbare barna. Allerede før pandemien oppsto, ble skolevegring ansett som et voksende problem. I vinter rykket 245 barnepsykologer ut og advarte mot konsekvensene av nedstengningen. En lignende advarsel kom Barneombudet med i en rapport i fjor. De fant at barn i norske kommuner må vente i opptil 52 dager på psykisk helsehjelp. I sin anbefaling ber de om økt bemanning i skolehelsetjenesten, samt at Helse- og omsorgsdepartementet stimulerer til at ny teknologi utvikles og prøves ut.

Ny teknologi kan bane vei for å løse skolevegringsflokken på nye måter. Vi kan hente inspirasjon fra prøveprosjekter i Sverige og Storbritannia der bruk av kunstig intelligens for å tolke fraværdata har hjulpet barne- og ungdomsskoler å sette inn målrettede tiltak for å øke oppmøtefrekvensen blant elever med høyt fravær. I Storbritannia førte resultatet av prøveprosjektet til en økning på 55 prosent i oppmøte blant elever med permanent skolefravær.

Skolevegring og problematisk fravær har mange årsaker. Derfor må vi utvikle flere løsninger. For å få til det, må vi ha helsemyndigheter som tør å tenke nytt, og kommuner som blir tilført ressurser til å prioritere innovasjon. De siste årene har vi vært vitne til nytenkning i eldreomsorgen. Vi har fått GPS-klokker for demente, automatiske pilledispensere, og andre nyskapingar som har gitt samfunnet store besparelser og eldre mennesker økt livskvalitet. Jeg ønsker at vi ser en lignende satsing på løsninger for barn og unge med skolevegring.

Vi trenger både en opptrapping av kapasiteten i skolehelsetjenesten og satsing på teknologi slik at vi unngår at ettervirkningene av covid-19 blir en psykisk helse-pandemi blant barn og unge.

Sindre Holme | helsegründer i Tackl

Langvarig skolefravær øker risikoen for at problemene forplanter seg til voksenlivet og fører til utenforskap og uførhet, viser forskningen.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

● Studentboliger

Minst 3000 nye studentboliger i året

Nesten 9000 studenter sto uten studentboliger i de største studentsamskipnadene ved starten av august, ifølge en undersøkelse gjort av Framtida.no.

Det er dramatisk at nesten 9000 studenter står uten studentboliger bare i de største studiebyene våre. Mange steder er boligsituasjonen for studenter allerede helt uholdbar og markedet svært presset.

I fjor ble det bare bygget 1630 nye studentboliger i Norge. Det er 1470 færre enn Arbeiderpar-

tiet foreslo i sitt alternative budsjett. Byggingen av studentboliger ligger nå på et veldig lavt nivå. Statsminister Erna Solberg og høyre-regjeringen har altfor lave ambisjoner for studentboliger, og det holder ikke å skyldte på kommunene.

Arbeiderpartiet var det første partiet som programfestet å bygge 3000 nye studentboliger årlig, og vi har hatt det inne i sitt alternative budsjett hvert år siden 2013.

Disse tallene viser igjen at regjeringen ikke har

gjort nok for å sikre at de som trenger en studentbolig, får det. Arbeiderpartiet mener det trengs en langt større satsing på studentboliger. Vi går til valg på minst 3000 nye studentboliger i året. I tillegg vil vi åpne for at samskipnadene kan få penger til oppgradering av utdaterte studentboliger.

Torstein Tvedt Solberg

utdanningspolitisk talsperson i Arbeiderpartiet

Kroppssøving

Fem oppfordringer for undervisning i kroppssøving

Dette er mine fem oppfordringer til alle som skal undervise i kroppssøving dette skoleåret:

1) Ta faget seriøst! God planlegging og gjennomtenkt undervisning er alfa og omega. Kroppssøving fortjener like mye oppmerksomhet som de såkalte basisfagene.

2) Ikke misforstå faget! Tradisjonelt har faget vært idretts- og konkurransepreget.

Fagfornyelsen har derimot staket ut en ny kurs. Vi skal ha et inkluderende fag der vi må tilstrebe at alle finner seg til rette og opplever mestring (men det betyr ikke at elevene aldri skal kjenne på «motgang»). Kroppssøving er et fag der alle «kropper og kroppsformer» skal finne seg til rette, ikke bare de såkalt «atletiske».

3) Husk at ikke alle elevene vil ha kroppssøving! Derfor er det utrolig viktig å variere, tilpasse og ta hensyn til alle elever og være oppmerksom på såkalte skjuleteknikker (at elevene trekker seg unna eller ikke deltar hundre prosent av ulike grunner). Tenk deg at du er en elev som for eksempel er livredd ball, og som har en lærer som veldig ofte tyr til ulike ballspill og konkurranser der du

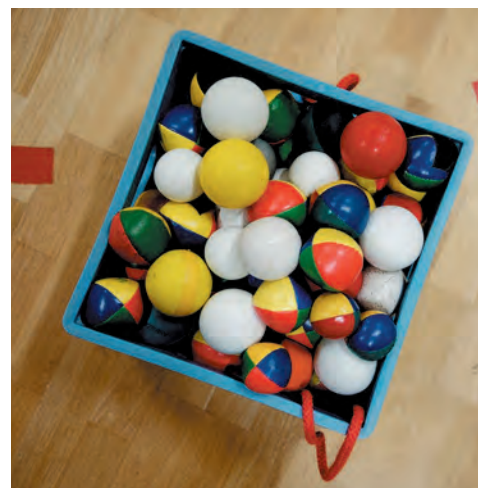
gang på gang må kjenne på følelsen av å mislykkes. Det er et fint fokus i fagfornyelsen på medbestemmelse og elevenes interesser.

4) Sitat Reidar Säfvenbom: «Kroppssøving handler mer om å reise seg igjen etter du har falt, enn å utføre en forlengs rulle korrekt.»

I sammenheng med idrett og konkurranse i fokus, har det å utføre ulike øvelser/aktiviteter «best mulig» vært tradisjon i skolen. Kroppssøving er imidlertid ikke det samme som organisert idrett! Det bør være mye viktigere å skaffe seg kunnskap om bevegelse, kropp og trening/ helse (fysisk og psykisk), samt forhåpentlig å oppnå livslang bevegelsesglede, i tillegg å lære seg å samarbeide og respektere medelever, oppleve og lære om friluftsliv med mer.

5) Vi lærere kan bare gjøre vårt beste! Jeg er overhodet ikke perfekt selv, bare veldig engasjert. Jeg klarer garantert ikke alltid å gjennomføre alt jeg står for jeg heller, men vi har kommet veldig langt hvis vi er bevisste og reflekterte.

Hege Danielsen

Å utføre ulike øvelser og/eller aktiviteter «best mulig», har vært tradisjon i skolen. Kroppssøving er imidlertid ikke det samme som organisert idrett, skriver Hege Danielsen.

ILL.FOTO OLE MARTIN WOLD

Storingsvalget 2021

Derfor stiller lærere til valg for Venstre

Venstre vil forberede lærerstudenter bedre til yrkeslivet ved å gjøre utdanninga enda mer praksisorientert, skriver de sju innsenderne.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Forfatterne av dette innlegget er alle lærere og kandidater til høstens valg. Noen har arbeidet i skolen i en årrekke. Andre har nettopp begynt lærergjerninga. Vi mener at Venstres politikk er den beste for lærerstanden. Her er våre topp ti grunner særlig for lærere til å stemme Venstre:

1. Venstre vil styrke læreres rett til trygghet på arbeidsplassen. Lærere er blant dem som er mest utsatt for vold på arbeidsplassen, og hvis rettssikkerhet ofte må vike grunnet andre hensyn og manglende rutiner og varslingsmuligheter. Dette vil Venstre rydde opp i.

2. Venstre vil styrke lærernes status i samfunnet, dette for å rekruttere og beholde flere lærerutdannede til skolene. Høyt inn-

takskrav til utdanninga og krav om mastergrad var første etappe. Neste må være å gjøre profesjonen konkurransedyktig når det gjelder lønn.

3. Venstre vil forberede lærerstudenter bedre til yrkeslivet ved å gjøre utdanninga enda mer praksisorientert. Lærerstudenter skal ha kjennskap til alle sider av profesjonen før de kommer ut i arbeid, ikke kun undervisningsdelen.

4. Venstre vil ivareta nyutdannede lærere ved å styrke veiledningstilbudet for å forebygge praksissjokket.

5. Venstre vil fortsatt satse på etter- og videreutdanning av lærere. Det jobber altfor mange ufaglærte i norsk skole. Disse ønsker vi å beholde, og vil derfor tilby dem betalt kompetanseheving, slik vi

Både krevende og givende å være lærer

Norske lærere gjør en formidabel innsats, og jeg vet at jobben er krevende. Det er til tider tøft å være lærer, men det er også utfordrende på en meningsfylt måte. Lærerens kompetanse og arbeid har stor betydning, både for den enkelte elev, og for samfunnet.

Lillian Hagen skriver på Utdanningsnytt 17. august at hun har mistet gnisten etter 15 år som lærer. Hun føler på en utilstrekkelighet, og viser til at mange vurderer å slutte i jobben som lærer.

Jeg har forståelse for at det siste året har vært særlig krevende for lærere, noe som blant annet kommer til uttrykk i Utdanningsforbundets spørreundersøkelse som Hagen viser til. Det store bildet er likevel at lærere trives, og fortsetter å jobbe innenfor opplæring.

Etter mange år med en storstilt

satsing på lærere, er det mange piler som peker i riktig retning. Vi har i dag flere lærere i undervisningen, flere kvalifiserte lærere og flere lærere som oppfyller kompetansekravene for undervisning. Flere elever fullfører og består videregående opplæring og det store flertallet av elever forteller at de trives på skolen.

Vi har også mye annet viktig på gang. I fjor høst innførte vi for eksempel et nytt læreplanverk som har stor støtte blant lærerne, og vi følger opp mange viktige tiltak fra Stortingsmeldingen Tett på- tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og skolefritidsordning. Fullføringsreformen for videregående opplæring ble lagt fram i vår, og de mange kraftfulle tiltakene skal følges opp i en grundig og inkluderende prosess med sektor.

Forslag til ny opplæringslov, en av landets viktigste lover, er nettopp lagt fram, og nå ser jeg fram til å få høringsinnspill.

Så er det riktig at søkertallet til lærerutdanningene har gått ned i år, og jeg deler bekymringen for det. Samtidig er det viktig å se hele bildet. I årene 2018 til 2020 var antallet studenter som møtte til studiestart på et langt høyere nivå enn tidligere. I tillegg har vi de siste årene hatt flere søkere som er kvalifisert, og flere som gjennomfører utdanningen. I 2019 og 2020 ble

henholdsvis 2170 og 2095 grunnskolelærere ferdige med utdanningen sin. Dette er det høyeste antallet noen gang.

Alt dette er positive trekk, men det betyr ikke at vi er i mål. Vi trenger flere lærere, og vi trenger de engasjerte lærerne, slik som Lillian Hagen, som brenner for elevene. Jeg vil takke for at hun delte sine erfaringer og synspunkt på Utdanningsnytt.

Guri Melby (V)
kunnskaps- og integreringsminister

allerede har gjort for ca. 50 000 lærere.

6. Venstre vil gi lærerne mer tid til å fokusere på sine hovedoppgaver. Dette ved blant annet å ansette flere yrkesgrupper i skolen, herunder helsesykepleiere, miljøterapeuter, psykologer, spesialpedagoger med mer.

7. Venstre vil at de nasjonale prøvene og testene som lærerne administrerer i større grad skal fungere som verktøy og hjelpemiddel for læringsarbeidet, og ikke bare være en administrativ tidstyv.

8. Venstre vil avbyråkratisere utdanningssektoren ved å gjennomføre en ansvarsreform og redusere antall styringsnivåer, og heller overføre en del beslutningsmyndighet til skoleeierne og skolene.

9. Venstre vil ha mer tillitsbasert ledelse. Skoleledere skal se og vise at de har tro på at lærerne kan og vil gjøre en god jobb, og de ansatte må se og vise at de har tro på at skoleledelsen er kompetent.

10. Venstre vil at det skal være flere karriereveier for lærere, slik at man får oppleve avansement og utvikling uten å måtte gå inn i skoleadministrasjonen.

Viljar Sæbbe, Karl M. Buchholdt,
Trøndelag;

Anja Johansen, Nordland;
Pål Midtsæther Grødahl, Møre og Romsdal;

Christer Bu Mathiesen, Rogaland;
Margrethe Prahl Reusch, Ole
Andreas Sørli-Sidseidssønn, Viken

Er du vår nye skoleleder?

Skoleleder har ansvar for undervisning og opplæring og rapporterer til daglig leder. Vi søker en kompetent fagperson, som skal være pådriver i pedagogisk utviklings- og forbedringsarbeid.

På Skoleskipet Gann er vi særlig opptatt av å følge opp den enkelte elev, og oppdraget vårt strekker seg lenger enn til kl. 16.00. Skoleleder har derfor også ansvar for opplæring og praksis som foregår etter ordinær skoletid og på elevtokt, samt for tilrettelegging av elevaktiviteter i helger og fritid.

Se fullstendig utlysningstekst på www.gann.no/aktuelt
Kontakt daglig leder Geir Danielsen for utfyllende informasjon. tlf: 404 12 731

SKOLESKIPET GANN

— STAVANGER —

Dikt

ILLUSTRASJON TONELLJENG

Det hadde hendt ganske ofte.
At han trådte feil.
Det var liksom så vanskelig å forstå alle disse ordene.
Tverr og vanskelig sa de at han var.
Ja, noen hadde til og med kalt han for en jævla drittunge.
Han ville ikke være annerledes.
Han ville ikke skille seg ut.
Det eneste han ønsket var å høre til.
Bli sett, godtatt og anerkjent for den han var.

Ordene og bokstavene stokket seg om i en kjede av uforståelighet. Han fikk det bare ikke til!
For å skjule sin egen utilstrekkelighet kom klovnemasken på, og med den fulgte de vonde ordene.
De som grov seg så dypt inn i sjelen at sårene aldri kom til å gro.

Slik hadde det vært for han så lenge han kunne huske.
Helt til hun kom.
Hun som så bak masken.
Hun som tryllet med ord og bokstaver.
Jeg ser deg, sa hun.
Og det var nettopp det hun gjorde.
Hun så, anerkjente og bekreftet hans eksistens og verdighet.
Hun loftet han opp bare ved å være.
Slik hun var for så mange andre, uten kanskje å vite det selv!

Inger Helen Austjore Bull
adjunkt, grunnskolen i Kongsberg

Rett på sak

Regjeringens bærekraftsmål

Vi trenger bærekraftige lærere

Anne Cath da Silva
generalsekretær i FN-sambandet

Kathrine Sund-Henriksen
daglig leder i ForUM

Å gi de unge riktig kunnskap nå, er viktig.

En omlegging til bærekraftig utvikling vil endre Norge. Det vil bli krevende. Derfor må Stortinget sørge for at utdanning for bærekraftig utvikling vektlegges betydelig mer i den nasjonale handlingsplanen for FNs bærekraftsmål enn det regjeringen har lagt opp til i sin bærekraftmelding «Mål med mening».

Utdanning for bærekraftig utvikling (UBU) er nedfelt i bærekraftmålenes delmål 4.7, som skal sikre at alle tilegner seg kompetansen og ferdighetene som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling. I stortingsmeldingen 40 – 2020–2021, Mål med mening, Norges handlingsplan for å nå bærekraftmålene innen 2030, konstaterer regjeringen at UBU er prioritert i skolen ved at dette er innført som ett av tre tverrfaglige temaer i læreplanverket. Utfordringen nå er å omsette dette i praksis. Derfor er vi skuffet over at våre innspill ikke har blitt lyttet til og at det i meldingen ikke sies noe om hvordan dette skal skje på en god måte.

Stortingsmeldingen ble lagt fram med Norges 2. frivillige rapport til FN, som gjennomgår Norges arbeid med bærekraftmålene. I denne inngikk regjeringens vurderinger så vel som sivilsamfunnets. Mens regjeringen også her nøyde seg med å opplyse at UBU er innført som ett av tre tverrfaglige temaer i skolen, hadde sivilsamfunnet blant annet følgende innspill til hva Norge må gjøre:

– UBU må integreres i lærerutdanningen, og skoler må gis nødvendige redskaper og ressurser for å sikre aktivitetsbasert læring for alle elever, slik at de tilegner seg kunnskap og ferdigheter som er nødvendige for bærekraftig utvikling.

– Gode indikatorer for måling, evaluering og rapportering på mål 4.7, som inkluderer ikke-formell sektor (det vil si utenfor skolen) må utarbeides og implementeres.

Hvorfor er UBU viktig? FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Det haster, og det er krevende. Det vil endre våre samfunn og angå oss alle som samfunnsborgere. Vanskelige dilemmaer og intersemotsetninger skal håndteres i deltakende og demokratiske prosesser. Det er viktig at å satse på å gi de unge den riktige kunnskapen nå, som en god investering for nåtiden og fremtiden.

I Berlin-erklæringen om utdanning for bærekraftig utvikling, vedtatt i mai på en konferanse i regi av Unesco, fastslås at UBU er grunnlaget for den nødvendige omstillingen vi står foran.

– Utdanning for bærekraftig utvikling er avgjørende nå og i årene som kommer, slo kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby (V) fast i et innlegg på en internasjonal utdanningskonferanse i regi av Education International (EI), den globale hovedsammenslutningen for lærerfagforeninger, i slutten av april. Vi er helt enige. Vi ser fram til at det nye Stortinget tar tak i dette når meldingen behandles etter stortingsvalget.

— TA ET AVISVALG —

Prøv Klassekampen
gratis i valgkampen

Send sms **abo 3883** til **1960**, og få Klassekampen på døra helt gratis i tre uker. Tilbudet stopper automatisk.

Forskjellige lærerstatistikker gir ulikt inntrykk av kvalifikasjoner i skolen

● **Jon Marius Vaag Iversen**
Marianne Haraldsvik
Ole Henning Nyhus

NTNU samfunnsforskning/
senter for økonomisk forskning

Hvordan vikarer og utdanninger fra utlandet fanges opp, sammen med om lærere telles i årsverk eller ansatte, gir store forskjeller i hvordan samfunnet informeres om lærerkompetansen i den norske skolen.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

At lærere har betydning for elevers læring, er det få som betviler. Hvor sterk denne betydningen er, og hvor langvarig påvirkningen fra lærerne er, er forskere derimot mer usikre på. Det samme kan sies om betydningen av lærernes formalkompetanse. Men hva kjennetegner en lærer?

Den internasjonale forskningen knyttet til læreres formalkompetanse spriker. To kjente amerikanske studier finner som ventet at lærerne har betydning, men der hvor Rockoff mfl. (2011) argumenterer for at et bredt spekter av andre kjennetegn enn utdanningen har størst betydning, finner Clotfelter mfl. (2010) at elevers utfall varierer med lærernes utdanningsbakgrunn. En svensk studie, Granqvist og Vlachos (2016), finner imidlertid at betydningen av formalkompetanse varierer med lærerens sosiale kompetanse.

God informasjon om læreres kompetanse er viktig for mange aktører, blant annet ved at det gir styringsinformasjon innad i skolesektoren. I tillegg vil vi innbyggere gjerne vite hvordan barna våre har det på skolen. God statistikk om lærerkompetanse og elevutfall vil blant annet kunne bidra til å belyse hvilken virkning myndighetenes satsing på etterutdanning av lærere har hatt.

I Norge finnes det to offentlige statistikker knyttet til læreres kompetanse. Disse er Utdanningsdirektoratets «Grunnskolen Informasjonssystem» (GSI) og Statistisk sentralbyrås (SSB) «Ansatte i skole og barnehage». Mens førstnevnte viser at andelen lærere uten godkjent kompetanse er på omtrent 5 prosent, viser SSB-statistikken at andelen lærere uten lærerutdanning er på 23–24 prosent. En ny forskningsrapport fra NTNU Samfunnsforskning (Iversen mfl. (2021)) gir en

forklaring på de viktigste forskjellene mellom statistikkene.

Sentralt for å forstå årsakene til ulikheter i statistikkene, er å forstå at grunnlaget for statistikkene er forskjellige, selv om begge statistikkene tar utgangspunkt i lærerressursene på den enkelte skole. Siden SSB-statistikken bygger på registerinformasjon om utdanning, har man definert hvilke utdanninger som regnes som godkjente lærerutdanninger. I GSI rapporteres andelen uten godkjent kompetanse slik som kompetansekravene er beskrevet i opplæringsloven. Lærerutdanning og lærerkompetanse er nært beslektede begreper, men har likevel noen forskjeller. Opplæringsloven gir mulighet til å godkjenne noe kompetanse, som ikke faller inn under det som er definert som godkjent lærerutdanning i SSB-statistikken. Dette gir forskjeller i hva som måles.

Det er også forskjeller i hvordan man måler lærerressursene som bidrar til store forskjeller i antall lærere i de to statistikkene. Det er eksempelvis nesten 10.000 flere lærere i SSB-statistikken enn i GSI-statistikken. Dette kan i all hovedsak forklares med at SSB-statistikken inkluderer vikarer.

I sammenligningen av statistikkene benyttes antall lærere. Det innebærer at en timevikar teller like mye som en fast ansatt lærer i hundre prosent stilling. Når vikarer håndteres ulikt i statistikkene, og vi vet at vikarer i gjennomsnitt har lavere kompetanse enn fast ansatte lærere, får dette store utslag i statistikkene. Ved å måle lærerkompetanse i form av lærerårsverk vil vikarer og timelærere tillegges en lavere vekt i beregningen av andelen lærere uten godkjent utdanning. SSB-statistikken er her mangelfull med hensyn til informasjon om lærerårsverk.

En siste viktig kilde til forskjeller mellom statistikkene, er lærere som tar utdanning i utlandet. Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning (Nokut) er ansvarlig for å gjennomføre godkjenninger av utdanninger fra utlandet. De utenlandske lærerutdanningene som er godkjent, er inkludert i SSBs statistikk over godkjente lærerutdanninger. Læreryrket er imidlertid et lovregulert yrke, og en lærer som har utdanning fra utlandet, må søke godkjenning av yrkeskvalifikasjonen sin for å få fast jobb som lærer i Norge. Lærere som kun har fått yrkesgodkjenning, vil ikke automatisk falle >

«God informasjon om læreres kompetanse er viktig for mange aktører.»

30%
70%

08
K
21

inn under lærere med godkjent lærerutdanning i SSB-statistikken, men de vil være korrekt registrert med godkjent kompetanse i GSI.

SSB-statistikken er imidlertid rik, etter som den kan gi en mer detaljert oversikt over utdanningen til lærerne i den norske skolen enn GSI. Omtrent halvparten av de 23 prosent av lærerne uten godkjent lærerutdanning har gjennomført høyere utdanning med andre pedagogiske utdanninger. Videre har mer enn fem prosent av lærerne høyere utdanning uten pedagogisk utdanning. Dette er viktig informasjon som viser at nesten samtlige lærere har høy utdanning, men likevel ikke lærerutdanning. En dyktig assistent eller en engasjert fagperson ved skolehelsetjenesten har ikke lærerutdanning, men er helt sikkert en avgjørende faktor for mange elever.

Det å ha ulike kilder til informasjon om ansatte i skolen må ses på som en styrke, selv om statistikken med fordel kan justeres for bedre samsvar og sammenlignbarhet.

Referanser:

Clotfelter, C. T., Ladd, H. F. og Vigdor, J. L. (2010): Teacher Credentials and Student Achievement in High School: A Cross-Subject Analysis with Student Fixed Effects. *The Journal of Human Resources*, 45(3), side. 655-681.

Grönqvist, E. og Vlachos, J. (2016): One Size Fits All? The Effects of Teachers' Cognitive and Social Abilities on Student Achievement, *Labour Economics*, 42, side 138-150.

Iversen, J. M. V., Haraldsvik, M. og Nyhus, O. H. (2021): Ulikheter i lærerstatistikk. SØF-rapport 4/21, NTNU Samfunnsforskning.

Rockoff, J. E. Jacob, B. A., Kane, T. J. og Staiger, D. O. (2011): Can You Recognize an Effective Teacher When You Recruit One? *Education Finance and Policy*, 6(1), side 43-74.

Bestill abonnement på Spesialpedagogikk

Ønsker du mer kunnskap om barn og elever som trenger ekstra støtte og tilrettelegging i opplæringen, bør du abonnere på Spesialpedagogikk!

Abonnement til medlemmer i Utdanningsforbundet

Som medlem kan du bestille og endre dine abonnement på

Min side her: udf.no/min-side/mine-abonnement

eller kontakte oss på e-post:

abonnement@utdanningsnytt.no

Medlemspris: 150 kroner i året for 6 utgaver.

Ordinært abonnement

Bestilling sendes til e-post:

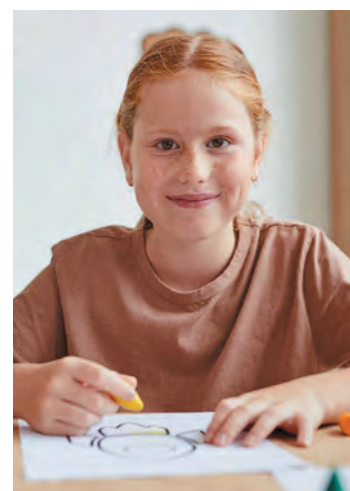
abonnement@utdanningsnytt.no

Ordinær pris: 500 kroner i året for 6 utgaver.

Utgis
også som
e-blad

spesialpedagogikk 0321

22 Elever med skolevegring og deres oppfølging av lærere og lærere
44 Tilrettelegging for elever med tilknytningsansvar i skolen
50 år med spesialpedagogikk i skolen

utdanningsnytt.no/spesialpedagogikk

Minneord

● Kin Nicolaysen Holbek

FOTO OLAV BREEN, UiA

En kjent og aktet sykepleierektor på Sørlandet, Kin Nicolaysen Holbek, født i Oslo 3.10.1939, gikk bort 20. juni. Med eksamen fra Nordstrand gymnas 1959, Norges Røde Kors Sykepleieskole 1963, Norges Høyere Sykepleieskole 1967, og variert praksis som lærer for sykepleiere og sykepleielærere, ble hun i 1973 leder for Utdanningsavdelingen i Norges Sykepleieforbund. Senere toppet karrieren seg med rektorstilling for Kin ved Kristiansand Sykepleieskole, senere Vest-Agder Sykepleiehøyskole, fra 1979 til Høyskolefusjonen i 1994. Det regionale høyskolestyret for Agderfylkene fikk ansvar for fusjonsprosessen, en prosess som omfattet seks høyskoler og affiserte alle faglige miljøer som skulle bli et samlet og samlende HiA, Høyskolen i Agder, fra 2007 UiA, Universitetet i Agder.

Det var ikke lett å være rektor uansett type høyskole og skulle berge med seg mest mulig av sin høyskoles akademiske ambisjon og profesjonelle identitet inn i den nye store enheten. Kin hadde alle forutsetninger for å stå i bresjen for sin, også med et blikk for helheten. Hun bidro sterkt, sammen med rektorkollegaen i Arendal, til at regionens to høyskoler på deres felt fant seg til rette og kunne ekspandere sine utdanninger innenfor den nye høyskolestrukturen. Da den jobben var gjort, fikk hun opphold som "visiting scholar" ved School of Nursing, Purdue University, USA og tok mastergrad i sykepleie, med en avhandling om Sykepleierutdanningen i Kristiansand, 1917-1934. I perioden 1990-1994 var hun ansvarlig for utvikling av, og samarbeid om, sykepleie ved skoler og hospitaler i Romania, og hun arrangerte i 1998 sommerskole i Kristiansand for USA-studenter. Hun var medlem av Sigma Theta Tau International, (honor society of nursing).

Etter høyskolefusjonen i 1994 ble Kin seniorrådgiver på sitt felt ved HiA frem til pensjon i 2005. Også i den perioden hadde hun flere bidrag til artikler og bøker, og deltok på internasjonale konferanser, og hun la grunnlaget for alumniarbeidet som UiA har videreført. Hun var en flott mentor for kolleger og studenter. Hun sa hva hun mente og sto fast på sine standpunkter. Samtidig som hun kunne vise seg omtenksum og sårbar og hadde evne til å si «unnskyld». Som rektor ble hun kjent som streng, rettferdig og faglig dyktig, raus og tolerant, men sto opp mot det hun mente var urettferdig eller åpenbart feil.

Ved sin fredelige død etterlot Kin seg ektemannen Jonny, meritert professor ved UiA, sin sønn Trym med hustru Gro, barnebarnet Gustav og søster Reidun. I en nydelig og fasettert tale for Kin i Oddernes kapell 1. juli sa Jonny at livet med henne ga han de rikeste årene han har opplevd og avsluttet slik: «Så takker jeg deg for alt, Kin; for både stormer og påfølgende solgangsbris. Nå sørger jeg over din bortgang, men gleder meg over din himmelfart. Fred være med deg, min kjære».

Thor Einar Hanisch

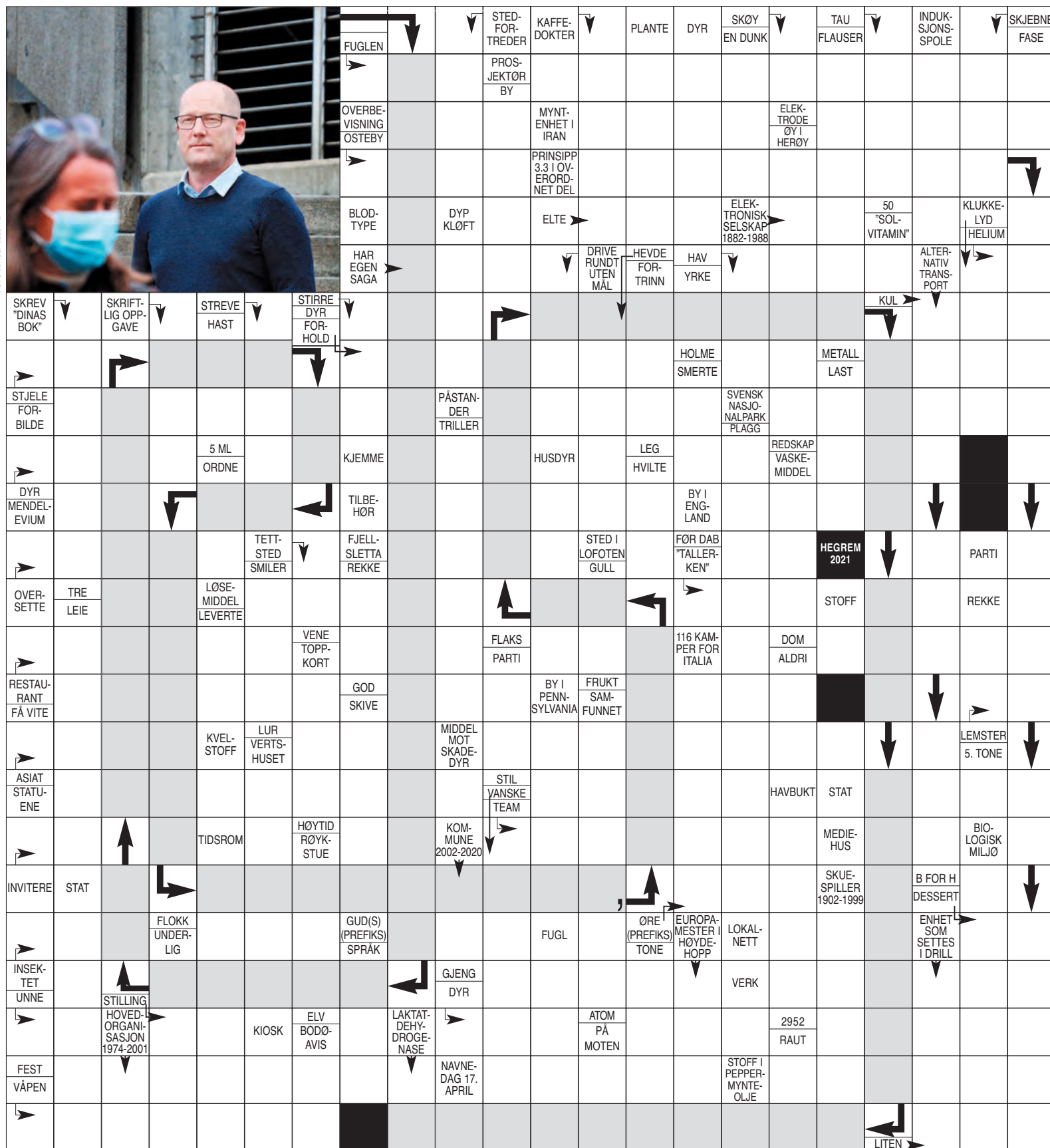
Regional høyskoledirektør for Agder-fylkene 1980 – 94, direktør ved UiA til 2002.

kryssord

Innsending

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 20. september:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

FOTO ØRGEN JELSTAD

Jorun Bjerke | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO BJØRN INGE KARLSEN

LOV
og
rett

Faktaundersøkelser under lupen

Arbeidsgiver har plikt til å undersøke påstander fra ansatte om brudd på arbeidsmiljølovens regler om et forsvarlig psykososialt arbeidsmiljø.

Dette kan være påstander om mobbing, trakassering og uakseptabel lederstil. I vårt arbeid med disse sakene har vi sett eksempler på at arbeidsgiver har brukt såkalte faktaundersøkelser for å oppfylle denne undersøkelsesplikten.

Faktaundersøkelser er en metode for å undersøke og etterforske påstander om brudd på det psykososiale arbeidsmiljøet og deretter konkludere med om arbeidsmiljøloven er brutt eller ikke. Ofte innhentes det eksterne krefter for å utføre undersøkelsen, for eksempel advokater, konsulenter og psykologer. Faktaundersøkelser må ikke forveksles med arbeidsmiljøundersøkelser og kartlegging/temperaturmåling med mer, som benyttes for å finne ut om arbeidsplassen har arbeidsmiljøutfordringer og deretter sette inn treffende tiltak for å bedre arbeidsmiljøet.

På oppdrag fra LO har forskere ved Arbeidsforskningsinstituttet (AFI), Bitten Nordrik og Tereza Østbø Kuldova, gjennomført et forskningsprosjekt om bruken av faktaundersøkelser. Forskningsprosjektet har resultert i en bok: «Faktaundersøkelser – et «hybrid konfliktvåpen» på norske arbeidsplasser» og et FoU-notat: «Hva skal vi med faktaundersøkelser?» som ligger publisert på afi.no.

Forskningsprosjektet viser blant annet at faktaundersøkelser:

- i stor grad bryter med den norske arbeidslivsmodellen, fordi den ikke involverer tillitsvalgte, verneombud i prosessen
- kan eskalere konflikter fremfor å løse dem
- skal gi «fakta», men hva er egentlig fakta i konflikter?
- styres av arbeidsgivers mandat og at de som intervjues mel-

der ifra om at forhold som de selv mener er relevant blir definert som utenfor mandatet for undersøkelsen

- snakker med vitner som arbeidsgiver har plukket ut og utelukker vitner som har opplevd hendelsene annerledes
- definerer årsaken til kritiske ytringer eller uenighet vekk fra undersøkelsen, og undersøkelsen rettes mot konkrete personer og individuell atferd, fremfor å se på organisatoriske forhold

Nordrik og Kuldova konkluderer med at metoden har svært alvorlige konsekvenser for norsk arbeidsliv. Forskerne finner at flere har følt seg presset til å delta i en prosess de ikke har tillit til og at de fleste opplever seg urettferdig behandlet underveis og i etterkant. Funn i undersøkelsen viser at mange av de som har vært direkte berørt av faktaundersøkelser, har utviklet alvorlige psykologiske diagnoser. Forskerne tar til orde for at konflikter av psykososial art i stedet bør løses ved andre metoder som ivaretar partssamarbeidet, herunder ulike former for konfliktløsning.

Også i Utdanningsforbundet har vi erfaring som tilsier at bruken av faktaundersøkelser i konfliktsaker på arbeidsplassen kan være uheldig. Vi oppfordrer våre medlemmer og tillitsvalgte til å ha et kritisk blikk på bruken av faktaundersøkelser til slike formål. Særlig klager om psykososialt arbeidsmiljø bør etter vår vurdering først og fremst løses på lavest mulig nivå i virksomheten. Kanskje er det nødvendig å innhente eksterne krefter i enkelte saker, men da bør verneombud og tillitsvalgte involveres i valg av prosess.

«Særlig klager om psykososialt arbeidsmiljø bør [...] løses på lavest mulig nivå i virksomheten.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder

FOTO STIG WESTON/UDF

Likeverd og kvalitet i barnehagesektoren

Denne høsten skal Utdanningsforbundet gi innspill til framtidens finansiering og regulering av private barnehager. Dette er viktig for hele barnehagesektoren. Det vil bli arrangert møter og samlinger for medlemmer i barnehagesektoren på fylkesnivå og lokalt. Jeg håper at barnehagelærere fra både private og kommunale barnehager møter opp og lar seg høre.

Flertallet i Storberget-utvalget har kommet med forslag som peker ut en god retning, men det er ikke sikkert at de har kommet i mål. Dagens finansiering har noen klare utfordringer, og vi må finne tiltak som kan bidra til en mer samlet og likeverdig barnehagesektor. Jeg vil peke på tre utfordringer som en framtidig modell må løse:

Reguleringen av barnehagesektoren må gi kommunene mulighet til å planlegge og dimensjonere antallet plasser i tråd med behovet i befolkningen.

I dag har mange kommuner et synkende barnetall. I noen kommuner flytter behovet for barnehageplasser seg mellom ulike geografiske deler. I dag har ikke kommunen noen annen mulighet enn å ta ned kommunale barnehageplasser, eller eventuelt legge ned kommunale barnehager. Hvordan kan kommunen bedre fordele ansvaret mellom private og kommunale barnehager? Hva slags prosesser bør kommunen ha for å skape forutsigbarhet for private og kommunale barnehager, når barnetallet synker?

Finansieringen må legge til rette for at kommunene kan prioritere kvalitet.

Mange barnehager sliter i dag med for dårlig bemanning, eller for store barnegrupper. Det er svært viktig at vi som tilsluttede, og som borgere i en kommune, kan påvirke til at kommunen satser på kvalitetstiltak som treffer de barna og barnehagene som trenger det mest. Dagens finansieringsordning hindrer slike prioriteringer. Et aktuelt eksempel er at Oslo kommune nå stoppes fra å bruke 100 millioner kroner til å

styrke bemanningen i levekårsutsatte områder, fordi kommunen ikke samtidig vil bruke 40 millioner på private barnehager som ikke har disse utfordringene. Sånn kan det ikke være – dette trekker den generelle barnehagekvaliteten ned. Storberget-utvalgets flertall har noen forslag som kan bedre likeverdigheten, vi trenger medlemmenes meninger om disse forslagene.

Det må være åpenhet om hvordan offentlige tilskudd og foreldrebetaling blir brukt.

Det er i dag svært store forskjeller på økonomien i de private barnehagene. Noen sliter hardt med å holde det gående, mens noen få kan ta ut relativt store overskudd. Samtidig kan det være vanskelig å få innsyn i hvordan pengene blir brukt. Flertallet i Storberget-utvalget har foreslått at små enkeltstående barnehager kan få noe mer per barn, enn de store kjedene. De har også foreslått å gjøre hver enkelt barnehage til et eget rettssubjekt. Det betyr at enkeltbarnehagers regnskap ikke kan blandes sammen med andre barnehager, eller andre virksomheter som har samme eier. Jeg tror dette er et riktig grep for å heve tilliten til private barnehager og rydde av veien spekulasjoner om super-profit.

Jeg har snakket med barnehagelærere i private barnehager som har erfaringer med kommuner som ikke er ryddige i sin saksbehandling. Det er tydelig at noen kommuner ikke har kompetansen som trengs for å forvalte regelverket godt nok. Derfor er også mange skeptiske til at kommunene skal få gjøre flere valg i styringen av sektoren. Jeg forstår denne bekymringen, og vi må bruke høringen til å peke på behovet for å styrke kommunene.

Samtidig må vi respektere at det er kommunens ansvar å innfri alle barns rett til en god barnehageplass. Viktige prioriteringer må gjøres på et politisk nivå. Da sikrer vi demokratiske prosesser med mulighet for medvirkning og påvirkning. Delta i høringen og del de erfaringene dere har. Vi trenger dine erfaringer for å kunne gi et godt høringssvar.

«Flertallet i Storberget-utvalget har kommet med forslag som peker ut en god retning, men det er ikke sikkert at de har kommet i mål.»

BETALING: Lange dager på jobb skal gi uttelling på lønnslisten – også under koronaen.

FOTO TOM-EGIL JENSEN.

Fire viktige situasjoner:

KS og Utdanningsforbundet ber partene på skolenivå om særlig å vurdere og drøfte følgende fire situasjoner:

- Tid til praktisk tilrettelegging og smittevern.
- Omorganisering på kort varsel
Omlegging innenfor arbeidsplanens ytre rammer som pålegges med kortere varsel enn to virkedager og ikke annen tilrettelegging som frigjort tid eller planleggingsdager gjøres. Med slik omlegging menes for eksempel bytte fra rødt til gult nivå eller at en hel skole/trinn/klasse går ut i karantene.
- Undervisningstimer som krever ekstra for- og etterarbeid
Eksempler på dette er: Enkelttimer som på kort varsel må legges om til digital undervisning fordi en klasse/flere elever i en klasse må i karantene. Undervisningsopplegg som utføres på flere flater samtidig. Andre undervisningsformer som krever ekstra for- og etterarbeid.
- Tid til faglig og sosial oppfølging av den enkelte elev ved hel eller delvis digital undervisning.

Les anbefalingen i sin helhet på udf.no

Mer jobb av korona:

Du har krav på kompensasjon

Økt smitte i høst kan gi merarbeid for lærere. Sjekk retningslinjene for merarbeid og pandemien.

Helsemyndighetene forventer økt koronasmitte blant barn og unge i høst. Tallene peker allerede oppover, og det er utbrudd ved flere skoler. Høsten med korona kan bety en fortsatt krevende tid for barn, elever og lærerne. Og kan også medføre uforutsette endringer og merarbeid for lærere.

Siden pandemien for alvor brøt ut i Norge i mars 2020, har Utdanningsforbundets medlemmer fortalt om betydelig merarbeid. Samtidig har den særskilte arbeidstidsavtalen gjort det krevende å få utbetalt overtid for lærernes merarbeid under pandemien.

Utdanningsforbundet har hele tiden understreket at merarbeid som følge av koronasituasjonen må kompenseres. I vår ble KS og Utdanningsforbundet enige om en felles anbefaling. Anbefalingen skal beskytte lærere mot høy og helseskadelig arbeidsbelastning under koronakrisen – og sørge for kompensasjon.

Skal få betalt for overtid

I anbefalingen understreker partene at situasjoner der smitteverntiltak fører til omlegginger og/eller merarbeid ikke må overlates til enkeltlærere, men at de må bli håndtert gjennom gode prosedyrer, der ledere og tillitsvalgte vurderer hva som er hensiktsmessig organisering og hva dette innebærer med hensyn til arbeidsbelastning og utbetaling av eventuell overtid.

«Når en lærer får arbeidsoppgaver som medfører at læreren jobber ut over bestemmelsene i SFS 2213, er det viktig at dette tas opp med nærmeste leder. Det må da gjøres vurderinger om hvilke andre arbeidsoppgaver som skal tas bort eller nedprioriteres. Dersom dette ikke er mulig, må det utbetales overtid», slår KS og Utdanningsforbundet fast i anbefalingen.

TRYGGHET: Ved å forsikre deg selv får du økonomisk trygghet i en vanskelig situasjon.

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Husk å forsikre deg selv

Du forsikrer tingene dine, men hva med deg selv?

Vi har laget en grunnpakke for deg som er under 40 år som inneholder tre viktige forsikringer. Med Person 3i1 forsikring har du en basisdekning ved arbeidsuførhet, kritisk sykdom og død. Du trenger ikke fylle ut helseerklæringskjema ved bestilling. På udf.no kan du lese mer om hvordan forsikringen fungerer.

Eldre enn 40 år? Eller etablert med høy gjeld som krever høyere forsikringssum? Da har vi enkeltstående forsikringer som kan tilpasses deg og din livssituasjon. Se våre nettsider for hva du bør tenke på når det gjelder valg av forsikring, og beregning av forsikringssum.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for kommunikasjon i Utdanningsforbundet.

Sjekk hva partiene mener om

Skoler og barnehager mangler lærerutdannede lærere og barnehagelærere. Hva vil partiene gjøre? Finn svar på Utdanningsforbundets valgsider før årets valg.

Den nye sammensettingen av Stortinget etter valget vil ha mye å si for utdanningspolitikken de neste fire årene. Derfor har Utdanningsforbundets arbeid med partiprogrammene vært grundigere og mer systematisk enn noen gang.

På våre nettsider, www.udf.no/var-politikk/valg-2021-bare-larere-er-larere, ser du hva de ulike partienes ambisjoner er på utdanningsfeltet i den kommende stortingsperioden, og da med særlig vekt på Utdanningsforbundets viktigste sak i dette valget:

- Hva partiene vil gjøre for å rekruttere og beholde flere lærere i barnehagene og skolene.

Innspill til alle partiene

Partiprogrammer er utformet etter en lang og møysommelig prosess hvor Utdanningsforbundet har vært en sentral aktør. Gjennom hele 2020 hadde vi møter med partienes programkomiteer og politikere i utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget om programarbeidet og -innholdet.

Etter hvert som de første programutkastene kom, har vi gitt detaljerte tilbakemeldinger, og en

del av dem er blitt tatt til følge.

– Vi har god kontakt med alle partiene på Stortinget. De er veldig interessert i en rekke utdanningspolitiske spørsmål, og vi opplever at vi har blitt lyttet til, sier Steffen Handal.

Lærerutdannede lærere

Grunnen til at Utdanningsforbundets viktigste sak i valgkampen er at alle barn og elever skal ha rett til kvalifiserte lærere i barnehagen og skolen bør være åpenbar. Det er altfor mange som ikke har lærerutdanning som nå jobber i barnehager og skoler:

- I 2019 hadde «lærere» uten lærerutdanning ansvaret for 6,5 millioner undervisningstimer i de offentlige grunnskolene i Norge. 15 prosent av alle tilsatte i lærerstillinger i grunnskolen, og hele 21 prosent i videregående opplæring, manglet lærerutdanning i 2018. I antall lærere betyr dette litt over 20 000 lærere i grunnskolen og 7500 lærere i videregående.

- I barnehagen mangler det på landsbasis hele 2500 barnehagelærersverk for å oppfylle barnehagelærernormen.

- På toppen av dette viste en undersøkelse Respons Analyse gjorde for Utdanningsforbundet i vår at over halvparten av norske lærerne at de i løpet av de to siste årene har søkt eller vurdert å søke ny jobb utenfor skoleverket.

Partiutspøringer og Lærerrommet

På våre valgsider vil du i tillegg finne våre valgspesialer. Her møter Steffen Handal fem ulike partiledere i forkant av valget til samtaler om skole, barnehage og utdanningsfeltet. Partilederne får her langt bedre tid til å fortelle hvordan de har tenkt å rekruttere og beholde flere lærere i barnehagene og skolene, enn de gjør i de tradisjonelle partiutspørringene på TV.

Sendingene er på cirka 20 minutter og ble sendt direkte. De kan selvsagt ses på i opptak. Videoene finner du altså på www.udf.no/var-politikk/valg-2021-bare-larere-er-larere/.

På valgsidene våre finner du også alle valgspesialene som episoder av podkasten Lærerrommet. Disse episodene er også publisert der du vanligvis hører på podkast.

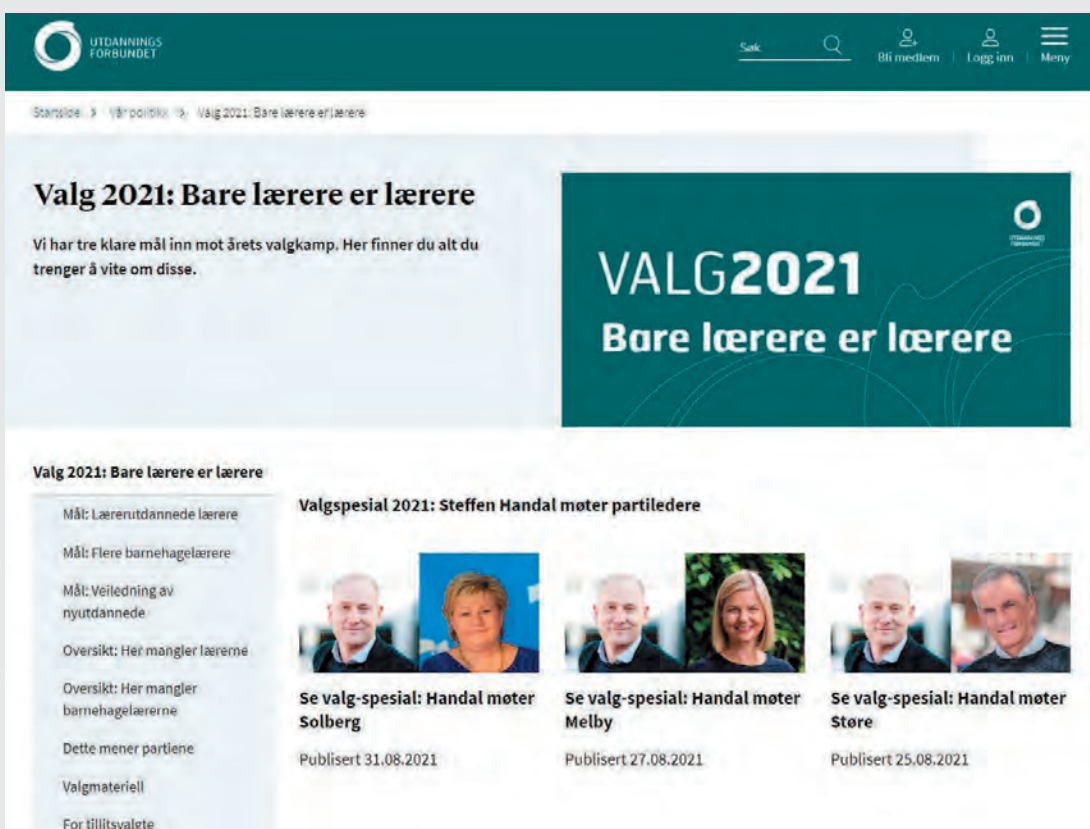
Søk om klima-prisen!

Nå kan alle barnehager, skoler og lærerutdanningsinstitusjoner søke på Utdanningsforbundets klimapris. Søknadsfrist er 22. september.

Det blir delt ut inntil tre priser på 50.000 kroner hver, og prispengene skal fortrinnsvis gå til å styrke vinnernes videre klimaarbeid.

Utdanningsforbundet ønsker at norsk utdanning i enda større grad skal engasjere barn og unge i klimaspørsmål og gi økt kunnskap om klimaendringer og -løsninger. Prisens mål er at den skal virke motiverende og fremme arbeidet med utdanning for bærekraftig utvikling i hele utdanningsløpet.

utdanning

Valg 2021: Bare lærere er lærere

Vi har tre klare mål inn mot årets valgkamp. Her finner du alt du trenger å vite om disse.

Valgspesial 2021: Steffen Mandal møter partiledere

Mål: Lærerdannede lærere
Mål: Flere barnehagelærere
Mål: Veiledning av nyutdannede
Oversikt: Her mangler lærerne
Oversikt: Her mangler barnehagelærerne
Dette mener partiene
Valgmateriell
For tillitsvalgte

Se valg-spesial: Mandal møter Solberg
Publisert 31.08.2021

Se valg-spesial: Mandal møter Melby
Publisert 27.08.2021

Se valg-spesial: Mandal møter Støre
Publisert 25.08.2021

VALGSIDENE: Her finner du svar på partienes utdanningspolitikk. Og du kan se på våre valgspesialer i opptak. Samtalene i våre valg-spesialer finner du også som egne episoder av podkasten Lærerrummet.

Kriterier

En prisvinner må tilfredsstillende minst ett av disse kriteriene:

- Ha innlemmet arbeidet med klima og bærekraft som del av barnehagens, skolens eller lærerutdanningsinstitusjonens virksomhet.
- Ha bidratt aktivt med å finne fram til eller øke bevisstheten om løsninger på klimautfordringene. Disse kan gjerne være lokale og eksempelvis knyttet til energibruk, avfall, innkjøp eller transport.
- Ha utmerket seg med å se klima, økonomi og sosial utvikling i sammenheng.

Slik søker du

Les vedtektene for Utdanningsforbundets klimapris for dere søker. Her er blant annet informasjon om kriteriene søkerne må oppfylle for å bli vurdert.

Søknaden skal være på maks én side, men legg gjerne ved kortfattede vedlegg med relevant dokumentasjon, for eksempel om tiltak og resultater, eller en anbefaling fra en ekstern.

Klimaprisen deles ikke ut til klasser eller avdelinger, men til institusjoner. Den er ikke avgrenset til arbeid der medlemmer av Utdanningsforbundet er involvert, men er åpen for alle.

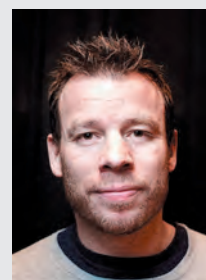
Les mer på udf.no/klimaprisen

Kurs

Fra nyutdannet til profesjonell

16. september inviterer vi til et inspirerende digitalt kurs med lærer Simen Spurkland. Han brukte 12 år å oppdage og tro på en genuin yrkesstolthet, og ytterligere tre år på å formulere hva det faktisk vil si å være profesjonell. Kursets mål er å dele et rammeverk for profesjonell identitet, slik at de som deltar slipper bruke 15 år på å finne sin.

Gruppepris for medlemmer av Utdanningsforbundet, gratis for Pedagogstudentene.

DELER:
Simen Spurkland deler erfaringer - fra flau til profesjonell lærer.

FOTO PRIVAT

Nye tverrfaglige tema, hva betyr det?

23. og 28. september arrangerer vi digitalt kurs om ny læreplan og tverrfaglige temaer. Hvordan kan vi i praksis jobbe med temaene, inspirert av verdier og formål i den overordnede læreplandelen og samtidig knytte undervisning og læreprosesser til fagplanenes kompetansemål? Kursholder er Theo Koritzinsky, aktuell med boka Tverrfaglig dybdelæring. Gruppepris for medlemmer.

Teamets betydning

29. september blir det digitalt kurs om teamets betydning i organisasjons- og endringsarbeid. Organisasjonsforskere fremhever teamet som avgjørende i alt utviklings- og endringsarbeid i moderne virksomheter. Hva det er som kjennetegner grupper som sammen presterer effektivt? Gruppepris for medlemmer. Kursholder er Paul R. Sundar, universitetslektor i pedagogikk, Oslo Met.

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

 Reiseforsikring	 Livsforsikring	 Studentforsikring
 Innboforsikring	 Barneforsikring	 Husforsikring
 Grunnforsikring	 70+ forsikring	 Bilforsikring
 Uføreforsikring	 Person 3i1 forsikring	

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

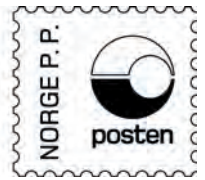
3 forsikringer i 1 pakke for deg under 40 år

Person 3i1 er en god løsning for deg som er under 40 år. Her får du livsforsikring, uføreforsikring og kritisk sykdom i én pakke. Du trenger ikke å sende inn helseerklærings skjema for å få forsikringen.

Les mer om person-**3i1**-forsikring
på **udf.no**

UTDANNINGS
FORBUNDET

**Lurer du på hvilket parti som
er mest enig med deg i spørsmål
om skole, barnehage og utdanning?**

Ta valgomaten på
utdanningsnytt.no

UTDANNINGSNYTT.NO